

บทที่ 2

ระบบการดำเนินคดีอาญาและแนวคิดเรื่อง การได้สวนมูลฟ้องในคดีอาญาเป็นโจทก์

การดำเนินคดีอาญา เป็นการดำเนินคดีเกี่ยวกับเรื่องสิทธิและเสรีภาพในร่างกายของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ซึ่งอาจตกเป็นผู้ต้องหาและจำเลยในเวลาต่อมาหากปรากฏหลักฐานจากการสอบสวนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดคดีอาญา

โดยเนื้อหาแล้ว การดำเนินคดีอาญาเป็นการดำเนินการที่กระทำไปเพื่อคลี่คลายข้อเท็จจริงหรือยืนยันความผิด หรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา หรือเพื่อกำหนดโทษหรือมาตรการอื่น ๆ นอกจากนั้นการดำเนินคดีอาญายังเป็นการกระทำเพื่อให้กฎหมายสารบัญญัติได้มีการบังคับใช้หรือเพื่อให้เกิดการสมดุลทางกฎหมาย และบังเกิดความสงบขึ้นในสังคม แต่ในทางรูปแบบการดำเนินคดีอาญาเป็นการดำเนินการที่เป็นการต่อเนื่องกันเป็นขั้นตอน เริ่มจากการดำเนินการของเจ้าพนักงาน จนถึงการพิพากษาคดีในที่สุด และในกรณีที่มีการพิพากษาลงโทษก็รวมตลอดไปถึงการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษานั้นด้วย⁽¹⁾

การดำเนินคดีอาญาไม่ว่า ณ ที่ใดต้องมีสิ่งที่เกี่ยวข้อง คือตัวบุคคลผู้ดำเนินคดีและถูกดำเนินคดี หลักเกณฑ์ วิธีการและระบบการดำเนินคดี กล่าวคือจะประกอบด้วยบุคคลและองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ประชาชนซึ่งอาจเป็นผู้ดำเนินคดี คืออยู่ในฐานะผู้เสียหาย มีสิทธิในการร้องทุกข์กล่าวโทษ และสิทธิในการฟ้องคดีอาญา หรืออาจเป็นผู้ต้องหา จำเลยผู้ถูกดำเนินคดี มีสิทธิที่จะแก้ข้อกล่าวหาของตนได้

---

¹คณิต ณ นคร, "วิธีพิจารณาความอาญากับหลักความคิดทางกฎหมายแพ่ง", วารสารอัยการ ฉบับที่ 42 ปีที่ 4 (มิถุนายน 2524), หน้า 53.

2. ตำรวจและพนักงานฝ่ายปกครอง เป็นผู้ดำเนินคดีมีอำนาจสืบสวนสอบสวนฟ้องคดี
3. พนักงานอัยการ เป็นผู้ดำเนินคดีมีอำนาจสอบสวนฟ้องร้องคดี
4. ศาล เป็นผู้ดำเนินคดีมีอำนาจสอบสวน ไล่สวนมูลฟ้อง และพิจารณาพิพากษา
5. บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ทนายความ, บุคคลที่ถูกอ้างเป็นพยาน

จุดมุ่งหมายของการที่บุคคลและองค์กรของรัฐดังกล่าวเข้ามาเกี่ยวข้องกันในการดำเนินคดีอาญาก็เพื่อที่จะช่วยกันค้นหาความจริงในคดีนั้น ๆ(*) ส่วนรายละเอียดที่ว่าบุคคลและองค์กรของรัฐดังกล่าวจะมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาอย่างไรนั้นจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ที่สำคัญคือ กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระธรรมนูญศาลยุติธรรม กฎหมายอาญา เป็นต้น แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับระบบการดำเนินคดีด้วยว่าใช้ระบบใดเป็นหลัก

1. แนวคิดเรื่องระบบการดำเนินคดีอาญา

แนวคิดในเรื่องระบบการดำเนินคดีอาญานี้ อาจแยกพิจารณาออกได้เป็น 2 ประการ กล่าวคือ หากพิจารณาในเรื่องของการค้นหาความจริงของศาล จะแบ่งออกได้เป็นระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหา ระบบการดำเนินคดีอาญาแบบไล่สวน แต่หากพิจารณาในเรื่องเกี่ยวกับอำนาจในการฟ้องร้องคดี จะแบ่งออกได้เป็นระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน และระบบการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย

---

*ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่นซึ่งบัญญัติถึงวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีอาญา (Purpose of the criminal procedure) ไว้ใน Article I ว่า "The purpose of this code is to make the facts of the case clear as well as to apply and enforce properly and speedily the punitive laws and orders with respect to criminal case, while taking in full consideration the maintenance of public welfare and the guarantee of the fundamental human rights of an individual"

1.1 การดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหา, ระบบไต่สวน

เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาในประการสำคัญก็คือ การค้นหาความจริง (2) และ เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของศาลในการค้นหาความจริงในระบบการดำเนินคดีอาญาตามหลักสากลแล้ว อาจจะสามารถระบบการดำเนินคดีอาญาออกได้เป็น 2 ระบบ คือ

(ก) ระบบกล่าวหาหรือระบบกล่าวโทษ (Accusatorial System)

หมายถึง ระบบที่คู่ความมาศาลในฐานะเท่าเทียมกัน (on equal footing) ศาลวางตัวเป็นกลาง เป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายหนึ่งที่จะร้องทุกข์ และเป็นหน้าที่ของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งที่จะปฏิเสธ (ถ้าเขาต้องการ) แล้วต่างฝ่ายต่างหาพยานของตนมาสนับสนุนฝ่ายตน ผู้พิพากษาทำหน้าที่เป็นกลางเหมือนผู้ตัดสินกีฬา ประเทศอังกฤษได้ยึดระบบกล่าวโทษนี้ตลอดมาโดยไม่ดำเนินตามแบบกฎหมายของประเทศภาคพื้นยุโรป ทั้งนี้ มีตำราอธิบายว่าส่วนหนึ่งเป็นเพราะประเทศอังกฤษเป็นเกาะและไม่ชอบสิ่งที่เป็นของต่างประเทศ และอีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะการนำเอาการพิจารณาโดยลูกขุนมาใช้ (3) นอกจากนี้ระบบนี้ยังถือหลักการให้ทุกคนมีอำนาจกล่าวโทษได้ อันเป็นการถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน เป็นไปตามแนวคิดที่ว่าการรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นหน้าที่ของประชาชน รัฐเป็นเพียงผู้รับวินิจฉัยชี้ขาดให้ วิธีการดำเนินการแบบนี้เป็นการเปิดโอกาสให้เอกชนฟ้องร้อง ศาลเป็นผู้ชี้ขาด (4) การค้นหาความจริงในคดีอาญาในระบบนี้ จะมีลักษณะ เป็นการต่อสู้แข่งขันกันระหว่างคู่ความในคดี (competition doctrine) โดยศาลวางตัวเป็นกลางคอยควบคุมกฎเกณฑ์ของการต่อสู้ มิให้คู่ความดำเนินคดีเอาเปรียบซึ่งกันและกัน อันมีลักษณะทานองเดียวกันกับในคดีแพ่ง (5)

2 คณิต ฌ นคร. "ฐานะของผู้กล่าวหาในคดีอาญา", บทบัญญัติ เล่ม 42 ตอน 2 (พ.ศ. 2529), หน้า 15.

3 หยุต แสงอุทัย, เอกสารประกอบในการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 4-5/2525 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

4 สุรศักดิ์ ตรีรัตน์ตระกูล, "การชี้ตัวผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526) หน้า 8.

5 คณิต ฌ นคร, "กรมอัยการ : การปฏิรูปโครงสร้างและระบบงาน" อัยการ ฉบับ 50 ปีที่ 5 (กุมภาพันธ์ 2525) หน้า 51.

การค้นหาความจริงในระบบนี้ จะเริ่มต้นด้วยคู่ความแต่ละฝ่าย เสนอพยานหลักฐานของฝ่ายตน เข้าสู่คดี โดยศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยว่าพยานหลักฐานใดสมควร เข้าสู่การพิจารณาได้บ้าง ซึ่งการอนุญาตให้รับฟังพยานหลักฐานนี้จะ เป็นไปในลักษณะที่ค่อนข้างจำกัด โดยมีเหตุผลที่สำคัญ 2 ประการกล่าวคือ

ประการแรก เพื่อป้องกันมิให้ลูกขุนซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา เกิดความสับสนในพยานหลักฐานที่ได้เสนอมา เพราะตามแนวความคิดดังกล่าวได้มีการยอมรับให้ประชาชนธรรมดา เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินคดีในรูปของคณะลูกขุนร่วมกับผู้พิพากษาอาชีพ

ประการที่สอง เนื่องจากการค้นหาความจริงในระบบนี้มีลักษณะเป็นการต่อสู้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดพยานของคู่ความแต่ละฝ่ายเอาไว้ให้เหลือไว้แต่พยานหลักฐานที่สมควรเข้าสู่การพิจารณาเท่านั้น จึงได้มีการสร้างหลักเกณฑ์ในการจำกัดพยาน เช่น หลักพยานหลักฐานที่ดีที่สุด (best evidence rule) หรือหลักในเรื่องบทคัดพยานบอกเล่า (rule against hearsay) เป็นต้น ดังนั้นระบบในการค้นหาความจริงตามแบบนี้ในชั้นของการรับฟังพยานหลักฐานจึงมีความสำคัญมาก ซึ่งเรียกว่า "system of rules of admissibility"⁽⁶⁾

และเมื่อศาลได้อนุญาตให้พยานหลักฐานของฝ่ายใดเข้าสู่การพิจารณาคดีได้แล้ว ในระหว่างการพิจารณาคดีศาลจะคอยวางตัวเป็นกลาง ซึ่งโดยปกติศาลจะไม่มีอำนาจในการซักถามจำเลยหรือพยาน เว้นแต่ในกรณีที่มีความจำเป็นจริง ๆ เท่านั้น⁽⁷⁾ และศาลเองก็ไม่มีอำนาจที่จะแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติม ดังนั้นในระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาคู่ความแต่ละฝ่ายจำเป็นต้องคอยระวังรักษาผลประโยชน์ของตนในคดี หลักในเรื่องการถามค้านพยานโดยคู่ความฝ่ายตรงข้าม (cross examination) จึงเข้ามามีบทบาทในการค้นหาความจริงในระบบนี้

⁶John H. Wigmore, "A student's Textbook of the Law of Evidence", (Brooklyn: The Foundation Press Inc 1935), p.5.

⁷เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์นิติบรรณการ, 2527), หน้า 4.

(ข) ระบบไต่สวน หรือระบบค้นหาความจริง (Inquisitorial System) หมายถึง ระบบที่รัฐค้นหาความจริงแท้โดยตนเอง หมายความว่า ทั้งฝ่ายปกครอง และฝ่ายศาลต่างพยายามค้นหาว่าได้มีความผิดอาญาเกิดขึ้นจริงหรือไม่ และความผิดนี้ได้กระทำ โดยผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ปรากฏตัวอยู่เฉพาะหน้าจริงหรือไม่ ระบบนี้ได้ใช้อยู่ในกฎหมายโรมัน และกฎหมายศาสนา (Cannon Law) เช่น เมื่อมีผู้ร้องว่านักบวชประพฤติผิด ผู้เป็นใหญ่ในทาง ศาสนาจะส่งผู้ที่ไว้เนื้อเชื่อใจไปสืบหาความจริง แทนที่จะปล่อยให้ผู้ร้องไปนำพยานมาแสดง ใน ทางคดีระบบค้นหาความจริง หรือระบบไต่สวนนี้ได้มุ่งหมายให้ผู้พิพากษาค้นหาความจริงโดยตน เองโดยสอบสวนบุคคลทุก ๆ คน รวมทั้งจำเลยหรือผู้ต้องหาซึ่งอาจให้ความกระจ่างได้ ระบบนี้ ได้ใช้อยู่ในประเทศภาคพื้นยุโรปในศตวรรษที่ 12 และต่อ ๆ มา แต่ปรากฏว่าต่อมาเมื่อได้นำ การทรมานมาใช้เพื่อบีบบังคับให้ได้ความจริง ก็ได้มีผู้ตำหนิระบบนี้เป็นอันมาก อย่างไรก็ตาม การทรมานเพื่อบีบบังคับเอาความจริงนี้เป็นแต่เพียงการนำระบบค้นหาความจริงหรือระบบไต่สวนมาใช้ ในทางที่ผิดเท่านั้น(8) ระบบนี้ถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ โดยเห็นว่าการฝ่าฝืนกฎหมาย อาญาเป็นความผิดต่อรัฐ ซึ่งเป็นไปตามหลักแนวคิดที่ว่าการรักษาความสงบเรียบร้อยเป็น หน้าที่ของรัฐ ดังนั้น รัฐจึงมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงที่จะดำเนินการกับผู้กระทำผิดและจัดหา พยานหลักฐาน ดังนั้นการค้นหาความจริงในคดีอาญาตามระบบนี้ พยานหลักฐานจะถูกเสนอเข้าสู่ คดีในฐานะที่เป็นพยานศาล(9) ไม่ใช่พยานของฝ่ายโจทก์หรือจำเลย ความจำเป็นในเรื่องการ ถ้าม้านโดยคู่ความของฝ่ายตรงข้ามจึงไม่มีในระบบนี้(10) ประกอบกับในชั้นของการรับฟังพยาน หลักฐานจะมีลักษณะกว้าง พยานหลักฐานที่น่าจะพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยก็ สามารถเสนอเข้าสู่คดีได้ เพราะจุดสำคัญของระบบนี้จะอยู่ที่การชี้แจงหน้าหน้าพยานหลักฐาน

⁸หยุด แสงอุทัย, เอกสารประกอบในการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 4-5/2525 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

⁹Michael Zander, "Cases and Materials on the English legal System", (London: World University Weidenfield and Nicolson), p241.

¹⁰คณิต ณ นคร, "กรมอัยการ การปฏิรูปโครงสร้างและงาน" อ้างแล้ว, หน้า 51.

โดยศาลเสียมากกว่า ทั้งนี้เป็นไปตามหลัก evaluation of evidence หรือ Prinzip der Beweiswürdigung⁽¹¹⁾

และเมื่อพยานหลักฐานได้รับอนุญาตให้เข้าสู่การพิจารณาคดีได้แล้ว ก็จะต้องเป็นหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีที่จะร่วมกันค้นหาความจริงในเนื้อหาแห่งคดี (substantive proof) ซึ่งรวมถึงศาลที่เข้ามามีบทบาทในการค้นหาความจริงด้วย ศาลในการค้นหาความจริงตามระบบนี้จึงไม่ใช่เป็นแต่เพียงคนกลางในการตัดสินคดีเท่านั้น หากแต่ศาลมีอำนาจเข้าแทรกแซงในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของคู่ความ โดยการซักถามและแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้อีกด้วย⁽¹²⁾หน้าที่ดังกล่าวของศาล ถูกเรียกว่า หน้าที่ในการสอบสวนอย่างอิสระ (the duty of independent investigation) และหน้าที่ที่จะให้ความกระจ่างชัด (duty to clarify)

1.2 การดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย, โดยประชาชน และโดยรัฐ

(ก) การดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย (Private Prosecution)

หากพิจารณาถึงประวัติศาสตร์ในสมัยโบราณจะเห็นได้ว่า เมื่อเกิดคดีอาญาขึ้น ผู้เสียหายต้องทำหน้าที่ฟ้องร้อง วัง เด็นหาพยานมาพิสูจน์ต่อศาลเองทั้งสิ้น ดังนั้นการควบคุมอาชญากรรมในสมัยก่อน จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเอกชนอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้แค้นตอบแทนผู้กระทำความผิดลักษณะที่เป็นการลดความอาฆาตมาดร้ายของบุคคลในสังคมหรือผู้เสียหาย ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดแนวความคิดของนักปราชญ์ทางกฎหมายแบบปัจเจกชนนิยม (Individualism) ซึ่งยึดมั่นในเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนว่ารัฐจะล่วงละเมิดมิได้ รัฐจึงต้องบัญญัติกฎหมายรับรองให้สิทธิแก่ประชาชนในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเอง อันเป็นแนวความคิดที่ถือว่าการควบคุมความสงบเรียบร้อยนั้น เอกชนเป็นผู้รับผิดชอบ การดำเนินคดีอาญาในสมัยนั้นจึงเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย ซึ่งหมายถึง เมื่อมีการกระทำความผิดอาญารัฐนาวิกก็ตามเกิดขึ้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ไม่ว่าจะ เป็นความ

¹¹Shigemisu Dando, "Japanese Criminal Procedure" South Hakensack, N.J. : Fred B. Rothmann & Co, 1965 p.203

¹²เข็มชัย ชูตวงศ์, อ้างแล้ว, หน้า 3.

เสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือสิทธิของบุคคลใด ก็เป็นหน้าที่ของบุคคลนั้นเองที่จะวิ่งเต้นหาพยานมาศาล เพื่อให้ศาลพิจารณาคดีพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดให้(13)

ปัจจุบันหลายประเทศได้จำกัดสิทธิการให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดี โดยให้เฉพาะคดีบางประเภทเท่านั้นที่เห็นว่าเป็นความผิดต่อส่วนตัวของเอกชน ไม่เกี่ยวกับสาธารณชน จึงจะให้สิทธิผู้เสียหายฟ้องคดีเองได้(14) การดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายที่เห็นเด่นชัดในปัจจุบันคือ การฟ้องคดีโดยผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยดังที่จะได้กล่าวถึงในลำดับต่อไป

(ข) ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution)

เป็นแนวความคิดที่ถือว่าพลเมืองทุกคนต่างมีหน้าที่ในอันที่จะต้องช่วยกันรักษากฎหมายและระเบียบของบ้านเมือง ประชาชนทุกคนจึงเป็นผู้เสียหายและมีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้ ทั้งนี้โดยไม่คำนึงถึงว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้เสียหายจริงหรือไม่ ดังนั้นผู้ที่ฟ้องคดีอาญาได้ก็อาจจะได้แก่ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นอัยการ (Public Prosecutor) เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของรัฐ รวมทั้งผู้เสียหายเองด้วย โดยไม่มีพนักงานอัยการไว้ดำเนินคดีอาญาเหมือนนานาประเทศ ระบบนี้มีใช้ในประเทศอังกฤษ(15) และประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากระบบ

13 อรรถพล ใหญ่สว่าง, ผู้เสียหายในคดีอาญา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, พ.ศ. 2526), หน้า 7-8.

14 เรื่องเดียวกัน, หน้า 202.

15 แม้จะได้มีการจัดให้มีเจ้าพนักงานของรัฐเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาเช่นเดียวกับประเทศในภาคพื้นยุโรป คือ Director of Public Prosecutions หรือเรียกย่อ ๆ ว่า D.P.P. เพื่อรับผิดชอบเข้าดำเนินคดีอาญาเองหรือเข้าควบคุมคดีอย่างใกล้ชิดในกรณีที่มีกฎหมายระบุประเภทของความผิดไว้โดยเฉพาะ เช่น ความผิดต่อรัฐ ความผิดทางการเมือง ความผิดอันร้ายแรงที่อาจจะมีผลกระทบกระเทือนถึงความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ แต่ก็อาจกล่าวได้ว่า การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในประเทศอังกฤษยังเป็นรองอยู่นั่นเอง (ดูสุรินทร์ ถั่วทอง, "ประสิทธิภาพการป้องกันใช้กฎหมาย: ปัญหาและข้อเสนอแนะบางประการ", วารสารอัยการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 46 (ตุลาคม, 2524), หน้า 61. และคณิต ผน นคร, "ปัญหาการใช้ดุลพินิจของอัยการ" วารสารอัยการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 57 (กันยายน, 2525), หน้า 37.

กฎหมายของอังกฤษอย่างใกล้ชิด เช่นสหรัฐอเมริกา (เว้นแต่รัฐหลุยส์เซียนา), แคนาดา, ออสเตรเลีย ซึ่งได้นำไปดัดแปลงให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมภายในประเทศของตน เช่น สหรัฐอเมริกาก็จัดทำมัยการให้มีอำนาจดำเนินคดีอาญา รวมทั้งอำนาจในการสอบสวนด้วย(16)

(ค) ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution)

เป็นแนวความคิดแบบบรรทัดประโชชน์นิยม ซึ่งมีแนวคิดที่ว่าความผิดอาญาเป็นความผิดต่อสังคมหรือมหาชน เพราะฉะนั้นสังคมหรือมหาชนเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย ส่วนเอกชนผู้ตกเป็นเหยื่อของการกระทำผิดนั้นหาใช่ผู้เสียหายไม่ ดังนั้น การควบคุมรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองจึงเป็นหน้าที่ของรัฐ หาใช่ของเอกชนไม่ รัฐมีหน้าที่ต้องป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดอาญา เอกชนไม่มีหน้าที่อันนี้จะควบคุมความสงบเรียบร้อยของสังคม ฉะนั้น เมื่อมีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น รัฐจึงเป็นผู้เสียหาย และจะต้องเป็นผู้ดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาเอง โดยจะต้องจัดให้มีเจ้าพนักงานของรัฐฟ้องผู้กระทำผิดให้ได้รับการลงโทษ ซึ่งได้แก่อัยการ ทั้งนี้โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่า ผู้เสียหายหรือเจ้าทุกข์จะมีความประสงค์อยากให้ผู้กระทำผิดอาญานั้นได้รับโทษหรือไม่(17) ซึ่งตามระบบที่สมบูรณ์นั้นถือว่า การสอบสวนฟ้องร้อง เป็นกระบวนการดำเนินคดีอาญากระบวนการเดียวกันที่แบ่งแยกมิได้ อัยการจึงเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนฟ้องร้อง ส่วนตำรวจเป็นเพียงเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการเท่านั้น อย่างไรก็ตาม รัฐไม่อาจจะผูกขาดการดำเนินคดีอาญาไว้แต่ผู้เดียว รัฐจึงมักจะผ่อนคลายให้เอกชนผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้ แต่ภายในขอบเขตจำกัด โดยจะจำกัดประเภทความผิดไว้ ซึ่งเป็นคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ บางอย่างเท่านั้น ประเทศที่ใช้ระบบนี้ได้แก่ ฝรั่งเศส เยอรมัน ตะวันตก อิตาลี สเปน ปอร์ตุเกส ญี่ปุ่น เป็นต้น

16 สุจินต์ ทิมสุวรรณ, กรมอัยการกับการดำเนินคดีให้แก่รัฐ, (พ.ศ. 2525), หน้า 3-4

17 อรรถพล ใหญ่สว่าง, อ้างแล้ว, หน้า 9.

1.3 ระบบการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบัน

ปัจจุบัน ไม่มีประเทศหนึ่งประเทศใดใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาแบบ กล่าวหาหรือไต่สวนเพียงระบบเดียว แต่ได้ใช้ระบบผสม (Mixed System)⁽¹⁸⁾ คือได้ใช้ทั้งสองระบบ โดยเอาระบบหนึ่งมาใช้ในเรื่องหนึ่งและอีกระบบหนึ่งมาใช้ในอีกเรื่องหนึ่ง ทั้งนี้จะเห็นได้จากข้อเท็จจริงต่อไปนี้

(1) ในการสืบสวนและสอบสวน ไม่ว่ารัฐนั้น ๆ จะกระทำโดยตำรวจ อัยการหรือผู้พิพากษาสอบสวน รัฐต่าง ๆ ก็ใช้ระบบค้นหาความจริงหรือระบบไต่สวนด้วยกันทั้งนั้น ผิดกันแต่รายละเอียด เช่น ประเทศที่มีความคิดเห็นหนักไปในทางระบบกล่าวหา ผู้สอบสวนจะสอบสวนในแง่ที่ว่ามีความพยานหลักฐานพอแสดงว่าผู้ต้องหามีความผิดหรือไม่ เช่น ในประเทศอังกฤษการสอบสวนจะกระทำในแง่โจทก์คือสอบสวนเพียงว่าพอจะฟ้องคดีหรือไม่ แต่ในประเทศที่มีความคิดเห็นหนักไปในทางระบบไต่สวน ผู้สอบสวนนอกจากสอบสวนในแง่ที่จะมีความพยานหลักฐานพอแสดงว่าผู้ต้องหามีความผิดแล้ว ยังสอบสวนถึงพฤติการณ์ที่แสดงว่าผู้ต้องหาไม่มีความผิด เช่น มีเหตุที่ผู้กระทำความผิดนั้นอาจกระทำได้หรือเหตุยกเว้นโทษด้วย เช่น ในประเทศเยอรมัน

(2) ในการฟ้องร้อง ทุกรัฐต้องให้มีโจทก์ฟ้องร้องเท่านั้น ซึ่งเป็นการใช้ระบบกล่าวหา โดยจะไม่มีกรลงโทษถ้าไม่มีการฟ้องร้อง จะต่างกันรายละเอียด เช่น อัยการในเยอรมันไม่มีฐานะเป็นคู่ความ อัยการมีหน้าที่ค้นหาความจริงเช่นเดียวกับผู้พิพากษา แต่ในอังกฤษนั้นโจทก์มีฐานะเป็นคู่ความ

(3) ในการสืบพยาน โจทก์ต้องขออนุญาตศาลเรียกพยานมาสืบ ความต่างกันก็คือรัฐที่หนักไปในทางใช้ระบบไต่สวน พยานที่อัยการนำมาขึ้นไม่ผูกมัดโจทก์ อัยการอาจนำพยานซึ่งบางส่วนเป็นประโยชน์แก่จำเลยมาให้การได้ และศาลมีหน้าที่ค้นหาความจริงแท้โดยใช้ดุลพินิจเลือกเชื่อพยาน เช่น ศาลเยอรมัน ไม่มีหน้าที่เพียงแต่จะมีคำพิพากษา แต่มีหน้าที่หาพยานหลักฐานด้วยคือเป็นผู้พิพากษาที่เป็นผู้ค้นหาความจริง (inquisitor) ด้วย อัยการจะนำ

¹⁸Fransçois Garraud, "French Criminal Procedure" p.3, 11
อ้างในชวเลิศ โสภณวัต "กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ"
ตุลพาท ปีที่ 28 เล่ม 6 (พ.ย.-ธ.ค., 2524), หน้า 40.

พยานที่เบิกความเข้าข้างจำเลยมาเบิกความบ้างก็ได้ ศาลย่อมใช้ดุลพินิจพิจารณาเอาเองว่า พยานเป็นญาติหรือเป็นเพื่อนจำเลย ย่อมจะต้องเบิกความเข้าข้างจำเลยเป็นธรรมดาศาลจึง พิจารณาเชื่อแต่เพียงบางส่วนของคำพยานได้ แต่รัฐที่หนักไปในทางระบกล่าวนั้นพยานโจทก์ ต้องเบิกความสมโจทก์ ถ้าพยานโจทก์เบิกความเป็นปฏิปักษ์แก่โจทก์เอง ศาลต้องยกฟ้อง เช่น ศาลอังกฤษมีหน้าที่แต่เพียงพิพากษาคดีเท่านั้น¹⁹⁾

1.3.1 ระบบการดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญาของไทย

สำหรับกรณีของประเทศไทยนั้น ก่อนการใช้พระราชบัญญัติวิธี พิจารณาความผิดโทษใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 วิธีพิจารณาคดีอาญาของประเทศไทยเป็นไปใน ทางระบบไต่สวน เมื่อเจ้าหน้าที่จับตัวผู้กระทำผิดมาได้จะใช้วิธีทรมาณร่างกายของผู้กระทำผิด ตามจารีตนครบาลโดยการเขี่ยนตี และจอบจกกระทาทรมาณต่าง ๆ เพราะถือว่าใครถูกจับเป็น ผู้ต้องหาเป็นผู้ร้ายเสมอ สามารถทรมาณเพื่อเอาหลักฐานจากตัวผู้ต้องหาได้ จนกระทั่ง ร.ศ.115 ซึ่งนับได้ว่าเป็นยุคสำคัญของการปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ นอกจากจะ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิดโทษใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 แล้ว ยังได้ มีพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาคดีนครบาลอีกด้วย อันนับเป็นผลให้ยกเลิกการดำเนินคดี อาญาระบบไต่สวนมาใช้ในการดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหาแทน²⁰⁾

แต่เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาฉบับปัจจุบันประกอบกฎหมายอื่น ๆ แล้ว น่าจะกล่าวได้ว่าระบบวิธีพิจารณาคดีของไทยเรา

¹⁹หยุด แสงอุทัย, อ้างแล้ว.

²⁰คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เจริญวิทย์การพิมพ์, พ.ศ.2528), หน้า 6.

มีลักษณะ เป็น "ระบบผสม" (Mixed System)⁽²¹⁾ เพราะฉะนั้น การจะสรุปว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยถือระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหาหรือไต่สวนในทุกเรื่องจึงอาจคลาดเคลื่อนต่อความเป็นจริงได้ จึงควรแยกพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป กล่าวคือ

(ก) ในการสืบสวน สอบสวน ซึ่งเป็นขั้นตอนการแสวงหาบุคคลผู้กระทำความผิด เริ่มแต่มีการสอบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และทำการสอบสวนผู้ที่ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิด ในส่วนนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยใช้ระบบผสมที่ค่อนข้างจะ เน้นหนักไปในทางระบบกล่าวหา เพราะผู้สอบสวนจะสอบสวนในแง่ที่ว่า มีพยานหลักฐานพอแสดงว่าผู้ต้องหา มีความผิดหรือไม่ อันเป็นการสอบสวนเพื่อค้นหาความผิดมากกว่าค้นหาความจริง⁽²²⁾

(ข) ในการฟ้องร้อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยให้สิทธิราษฎรผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้ควบคู่ไปกับอำนาจฟ้องของพนักงานอัยการหรืออัยการหนึ่งคือถือระบบการฟ้องคดีโดยประชาชนอันมีลักษณะของการดำเนินคดีอาญาใน

21 ทัศนีย์ แก้วพิลา, "สิทธิการมีทนายในคดีอาญา", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ.2527) หน้า 31-32.

สุรศักดิ์ ตีร์รัตน์ตระกูล, การชี้ตัวผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ.2526), หน้า 9.

กุลพล พลวัน, "ลักษณะทั่วไปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (4)" วารสารอัยการปีที่ 4 ฉบับที่ 41 (พฤษภาคม, 2524), หน้า 52.

ชวลิต โสภณวัต, "กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ" ตุลพาท เล่ม 6 ปีที่ 28 (พฤศจิกายน-ธันวาคม, 2524) หน้า 36-37.

เข้มชัย ชุตินวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่บริษัท ประยูรพงศ์จำกัด, พ.ศ.2527), หน้า 5.

22 ข้อมูลบางส่วนจากการสัมมนาทางวิชาการ "เรื่องการปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน" จัดโดย คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติสาขานิติศาสตร์ และคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2533.

ระบบกล่าวหาควบคุมไปกับระบบการฟ้องคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งเป็นลักษณะของการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน(23)

(ค) ในชั้นพิจารณาและพิพากษาของศาล การดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยเป็นระบบที่มีคู่ความ มีโจทก์-จำเลย(24) ซึ่งจะเห็นได้ชัดในกรณีที่ราษฎรเป็นโจทก์ที่มีรูปแบบของการดำเนินคดีอาญาในศาลเป็นการต่อสู้กันระหว่างคู่ความทางอ้อมเดียวกับคดีแพ่ง ส่วนในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์อาจะจะมีลักษณะดังกล่าวไม่ชัด เนื่องจากถือว่าพนักงานอัยการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีหน้าที่ต้องร่วมค้นหาความจริงให้ปรากฏ ขณะเดียวกันก็ต้องดูแลคุ้มครองผลประโยชน์ของจำเลยด้วยโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าผลในที่สุดศาลจะพิพากษาประการใด นอกจากนี้ในชั้นพิจารณาพิพากษาของศาลนี้ยังถือหลักการพิจารณาโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่ความ(25) (Principle of Publicity and Confrontation) อันมีลักษณะของระบบกล่าวหา แต่ในส่วนของการค้นหาความจริงนั้นมีการนำเอาหลักการของระบบไต่สวนมาใช้โดยให้ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงได้อย่างกว้างขวาง (Principle of Judicial Investigation) ไม่จำกัดเฉพาะจากพยานหลักฐานเท่าที่คู่ความนำสืบ เช่น การให้ศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้(26) การให้ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติมโดยผลการ ซึ่งเรียกกันว่าพยานศาลในระหว่างพิจารณา(27) การให้ศาลมีอำนาจถามโจทก์-จำเลย หรือพยานคนใดได้ในระหว่างพิจารณาเมื่อศาลเห็นสมควร(28) อันเป็นหลักการทำให้ค้นหาความจริงได้มากกว่า และทำให้คำพิพากษาของศาลมีผลใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากกว่าระบบกล่าวหา(29)

23ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4), 28.

24ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(15)

25ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172

26ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175

27ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228

28ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 235

29ชวลีศรี โสภณวัต, อ่างแล้ว, หน้า 40-41.

1.3.2 การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนการพิจารณาของศาลไทย

การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนการพิจารณาของศาลในที่นี้หมายถึง กระบวนการที่เริ่มตั้งแต่มีการสืบสวนหาผู้ตัวผู้กระทำความผิด เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และทำการสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งสงสัยว่าได้กระทำความผิด จนกระทั่งนำตัวบุคคลดังกล่าวไปฟ้องร้องยังศาลและมีการตรวจสอบมูลคดีเบื้องต้นหรือการไต่สวนมูลฟ้องของศาล เพราะฉะนั้นการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนการพิจารณาของศาลนี้จึงสิ้นสุดลงที่การไต่สวนมูลฟ้อง ส่วนกระบวนการในชั้นต่อจากนั้นไป จะเป็นการดำเนินคดีในชั้นพิจารณาพิพากษาของศาล

ความสำคัญของการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนการพิจารณาของศาลนี้อยู่ที่ว่าเป็นขั้นตอนแรกที่จะส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาได้ ดังนั้นทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องในชั้นนี้คือ ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล จะต้องร่วมมือกันในการค้นหาความจริงหรือตรวจสอบมูลคดีเบื้องต้นให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยจะต้องไม่มุ่งหวังที่จะไปค้นหาความจริงแต่เพียงในชั้นพิจารณา เพราะถ้าในชั้นก่อนการพิจารณานี้มีการดำเนินการมาอย่างบกพร่องแล้ว ในชั้นพิจารณาก็อาจแก้ไขอะไรไม่ได้มากนัก ผลที่ติดตามต่อมาก็คือศาลซึ่งเป็นองค์กรเดียวที่ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีจะต้องทำงานหนักขึ้น อาจมีคดีค้างคั่งในศาลมากขึ้น สิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาจะถูกกระทบกระเทือนมาก ผู้กระทำความผิดที่แท้จริงอาจหลุดรอดจากการลงโทษตามกฎหมายและผลสุดท้ายคือความล้มเหลวในการบังคับใช้กฎหมายอาญา โดยเหตุนี้การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนการพิจารณาของศาล จึงจำต้องค้นหาความจริงให้ได้ละเอียดที่สุด

ปัจจุบันระบบสากลที่ประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นประเทศในกลุ่ม Common Law หรือ Civil Law ทั่วโลกใช้อยู่มีสาระสำคัญคือ การจัดกลไกขององค์กรและของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ในกระบวนการสอบสวน (ตั้งแต่สืบสวน สอบสวน จับกุม และฟ้องคดี) ให้เกิดการคานกันเองในการใช้อำนาจนั้น กล่าวคือ ลักษณะของกระบวนการยุติธรรมแบ่งออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายประชาชน ฝ่ายพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ฝ่ายอัยการ และฝ่ายศาล ส่วนขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญจะมี 2 ขั้นตอนคือ (1) ขั้นตอนการสอบสวนฟ้องร้อง กับ (2) ขั้นตอนในการพิจารณาพิพากษาคดี สำหรับขั้นตอนที่เป็นปัญหาอยู่ในขณะนี้คือ ขั้นตอนแรก ซึ่งเป็นขั้นตอนในการแสวงหาข้อเท็จจริง ขั้นตอนดังกล่าวนี้ ในนานาประเทศทั่วไปใช้วิธีค้นหาความจริงในเนื้อหา (Inquisitorial System) ซึ่งหน่วยงานของรัฐที่อยู่ในกระบวนการ

การยุติธรรมต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด รวมทั้งในด้านที่พยานหลักฐานนั้นอาจเป็นคุณต่อผู้ต้องหาด้วย เพื่อค้นหาความจริงในคดีที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไร (30)

ประเทศไทยเองก็เช่นกัน ได้มีการกำหนดกระบวนการที่จะให้ห้องพิจารณ์ต่าง ๆ ค้นหาความจริงในส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน เช่น ในชั้นการสอบสวนและฟ้องคดี กฎหมายก็ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการทำหน้าที่ในการค้นหาความจริง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันได้มีความเห็นพ้องต้องกันว่าการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนการพิจารณาคดีของศาลโดย เฉพาะในชั้นสอบสวนนั้น การสอบสวนจะ เน้นหนักไปทางค้นหาความผิดมากกว่า เพื่อค้นหาความจริง ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย เคยเปรียบเทียบให้เห็นว่า ตามกฎหมายปัจจุบันระบบการดำเนินคดีอาญา เหมือนกับการชกมวยระหว่างผู้ต้องหาฝ่ายหนึ่งกับพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งฝ่ายหลังมีวิชาความรู้ในทางกฎหมายดีกว่าฝ่ายแรก แม้ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะสามารถมีทนายได้ก็ตาม ถ้าเป็นทนายที่มีความสามารถสูงก็คงจะต่อสู้กับอัยการได้ แต่ถ้าได้ทนายที่ไม่มีความสามารถพอ เช่น ในคดีอุกฉกรรจ์ที่ศาลตั้งทนายใหม่ให้ ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะเสียเปรียบมาก ตามระบบนี้ผู้ต้องหาจะไม่มีทางสู้คดีได้เลย ดังนั้นจึงต้องแก้ไขโดยไม่ใช้วิธีการต่อสู้คดีอีกต่อไป แต่จะใช้วิธีสอบสวนที่เป็นการค้นหาความจริง เสนอให้ศาล เป็นผู้พิจารณาทั้งหมด หน้าที่ความรับผิดชอบในการค้นหาความจริง เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการร่วมกัน โดยจะ เสนอข้อเท็จจริงทั้งในทางที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่ผู้ต้องหาต่อศาล (31) โดยเหตุนี้จึงได้มีการเคลื่อนไหว เพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน และได้ยกร่างกฎหมายในส่วนนี้ขึ้น โดยตามร่างกฎหมายฉบับนี้จะ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างในสาระสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม การ

30 อักขราทร จุฬารัตน์, คณิต ฦ นคร เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและ อมร จันทรสมบูรณ์, "อำนาจสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้อง ในขบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย" บทบัญญัติ เล่มที่ 30 ตอนที่ 4 (พ.ศ.2516), หน้า 619.

31 รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 972-30/2528 ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา หน้า 6-7

ออกหมาย และการสอบสวนในคดีอาญา เช่น ลดระยะเวลาการควบคุมผู้ถูกจับให้เหลือ 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ 1ห้องค์กรตุลาการ เป็นผู้ออกหมายบังคับทางอาญา หรือให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการควบคุมการสอบสวนคดี บางประเภทได้ตั้งแต่เริ่มคดี ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวความคิดใหม่ในระบบการสอบสวนของไทย³² ผู้เขียนมีความเห็นว่านอกจากแนวความคิดดังกล่าวจะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็น ในการร่วมมือกันเพื่อค้นหาความจริงในชั้นก่อนการพิจารณาของศาลได้เป็นอย่างดีแล้ว ยังเป็น แนวทางในการกำหนดบทบาทของแต่ละองค์กรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญานี้ได้อีกด้วย

อย่างไรก็ดี ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 แล้วว่าขอบเขตในการศึกษาของ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งทำการศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการค้นหาความจริงของศาลในชั้นไต่ สวนมูลฟ้องในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์เท่านั้น ฉะนั้นลำดับต่อไปนี้ผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาเฉพาะ กรณีการค้นหาความจริงในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเท่านั้น และจะไม่ทำการศึกษาไปถึงการค้นหาความ จริงในชั้นการสอบสวนและฟ้องคดีด้วย

2. แนวคิดเรื่องการให้ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา

ราษฎรอาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้ใน 2 ลักษณะ กล่าวคืออาจเป็นโจทก์ตาม หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution) หรืออาจเป็นโจทก์ตามหลัก การดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย (Private Prosecution) ก็ได้ ซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกันดังนี้

2.1 การฟ้องคดีอาญาโดยราษฎรในประเทศอังกฤษ

มีลักษณะ เป็นการฟ้องคดีตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution) โดยถือหลักว่าเอกชนทุกคนเป็นผู้เสียหาย และมีสิทธิฟ้องคดีอาญา ได้ ทั้งนี้โดยไม่ว่ากันว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงหรือไม่ หลักนี้สืบเนื่องมาจากพันธะ หน้าที่ตามกฎหมาย Common Law ที่มีมาแต่เดิมว่า พลเมืองทุกคนต่างมีหน้าที่ในอันที่จะต้อง

³²การสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง "การปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน" จัดโดย คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขานิติศาสตร์ และคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2533.

ช่วยกันรักษากฎหมายและระเบียบของบ้านเมือง การหน้าที่ดังกล่าวนี้จึงรวมตลอดไปถึงการที่จะดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาด้วย การฟ้องคดีของผู้เสียหาย (ซึ่งความจริงแล้วในอังกฤษถือว่าเป็นเรื่องของเอกชนหรือ private) เป็นการดำเนินคดีในนามของแผ่นดิน (The Name of the Crown) เมื่อปรากฏว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ในปัจจุบันนี้แม้แต่ผู้เสียหายเท่านั้นที่ทำการดำเนินคดีและฟ้องผู้กระทำความผิด ประเทศอังกฤษยังมีกลไกในกระบวนการยุติธรรมด้านการดำเนินคดีและการฟ้องร้องคดีอาญ่อีกหลายองค์การ ผู้มีอำนาจดำเนินคดีและฟ้องร้องของอังกฤษ จึงแบ่งออกได้เป็น 3 องค์การคือ³³)

- (ก) ผู้เสียหาย (Private Prosecutor)
- (ข) ตำรวจ (Police)
- (ค) อัยการ (Public Prosecutor)

(ก) ผู้เสียหาย (Private Prosecutor) ผู้เสียหายมีอำนาจที่จะทำการฟ้องคดีเองโดยถือว่าเป็นการฟ้องคดีในนามของแผ่นดิน (The Name of The Crown) โดยผู้เสียหายจะทำการว่าจ้างทนายให้เป็นผู้ดำเนินการฟ้องร้องและดำเนินคดีแทน แต่ในคดีบางประเภทได้มีกฎหมายห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้อง เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจาก Attorney General เช่น คดีเปิดเผยความลับของทางราชการ (Prosecutions under the official secrets Act) คดีทางเพศที่ผู้บุพการีกระทำต่อผู้สืบสันดาน (Incest)

การฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย จะต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมในการดำเนินคดีเพื่อเป็นการป้องกันผู้บริสุทธิ์ไม่ให้ต้องถูกดำเนินคดีอาญาเพราะอาจถูกควบคุมตัวในระหว่างดำเนินคดี ดังนั้นแม้เอกชนจะมีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้ แต่เนื่องจากตำรวจมีหน้าที่ต้องดำเนินการอยู่แล้ว เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น และการที่จะดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเองต้องเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลามาก ทำให้การฟ้องคดีโดยเอกชนมีน้อย แต่เอกชนจะใช้วิธีร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ แล้วให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ดำเนินคดี

³³David Barnard, The Criminal Court in Action, 2ed. (London: Butterworths, 1979), p.59-60.

(ข) ตำรวจ (Police) ในประเทศอังกฤษตำรวจไม่ใช่ว่าจะมีหน้าที่เฉพาะสืบสวน จับกุม และสอบสวนผู้กระทำผิดเท่านั้น แต่ตำรวจยังมีหน้าที่ในการฟ้องร้องผู้กระทำผิดต่อศาล และในทางปฏิบัติการฟ้องร้องคดีอาญาส่วนมากเป็นการฟ้องคดีของตำรวจ โดยถือว่าตำรวจเป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมและตำรวจเป็นตัวแทนในการฟ้องคดีอาญา การฟ้องคดีอาญาของตำรวจในอังกฤษนั้นมีฐานะ เหมือนกับผู้เสียหายฟ้องคดีอาญา โดยตำรวจจะเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานของการกระทำความผิดทั้งหมดและพิจารณาพยานหลักฐานแล้วเห็นควรที่จะฟ้องผู้กระทำผิด ตำรวจจะว่าจ้างทนายความ (Solicitor) ว่าเป็นผู้ฟ้องคดีและว่าความแทนตำรวจเหมือนผู้เสียหาย กล่าวอีกนัยหนึ่งการฟ้องคดีโดยตำรวจนั้นในทางทฤษฎีก็คือการฟ้องคดีโดยเอกชนนั่นเอง (every police prosecution is in theory a private prosecution)⁽³⁴⁾

(ค) อัยการ (Public Prosecutor) อัยการในประเทศอังกฤษนั้นประกอบด้วย Attorney - General ซึ่งเป็นประมุขฝ่ายอัยการ และมี Director of public prosecution หรือ D.P.P (อธิบดีอัยการ) ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีมหาดไทยโดยคำแนะนำของ Attorney-General การปฏิบัติงานของ D.P.P นั้นไม่ได้อยู่ภายใต้บังคับบัญชาหรือควบคุมของรัฐมนตรีมหาดไทย แต่อยู่ภายใต้การควบคุมและแนะนำของ Attorney General สำหรับ D.P.P. นั้นจะมีคณะกรรมการหนึ่งซึ่งประกอบด้วยทนายความ (barrister and solicitor) ประมาณ 35 คน ทำหน้าที่เป็นพนักงานอัยการ (public prosecutor) Attorney-General มีหน้าที่เป็นที่ปรึกษากฎหมายของรัฐบาลและของผู้เสียหาย การดำเนินคดีอาญาของรัฐบาลนั้น Attorney-General เป็นผู้ให้คำแนะนำต่อรัฐบาลและรับผิดชอบในการตัดสินใจในการดำเนินคดีอาญาเรื่องสำคัญ ๆ โดยจะเป็นผู้วินิจฉัยว่าจะฟ้องคดีหรือไม่ฟ้องในนามของแผ่นดิน ส่วนการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย Attorney-General มีอำนาจเข้าไปควบคุมการดำเนินคดีโดยการขออนุญาตต่อศาลที่จะ "ไม่ดำเนินคดีต่อไป" (Nolle

³⁴Patrick Devlin, The Criminal Prosecution in England, (London: Oxford University Press, 1960) p. 17

Prosequi)⁽³⁵⁾ ก่อนศาลมีคำพิพากษา เมื่อพิจารณาเห็นว่าการดำเนินคดีอาญาต่อไปจะไม่เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งจะมีผลให้ศาลต้องจำหน่ายคดี แต่การขออนุญาตไม่ดำเนินคดีต่อไปไม่ทำให้จำเลยพ้นจากความรับผิดชอบเพราะจำเลยอาจถูกฟ้องใหม่ได้ และนอกจากนี้คดีบางประเภท ผู้เสียหายจะมีอำนาจฟ้องต่อเมื่อได้รับอนุญาตจาก Attorney-General เช่น คดีเปิดเผยความลับของทางราชการ

2.2 การฟ้องคดีอาญาโดยราษฎรในประเทศไทย

ในทางประวัติศาสตร์ การฟ้องร้องและดำเนินคดีอาญาตั้งแต่ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ตลอดมาจนถึงสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ ไม่มีอัยการฟ้องความแผ่นดินเอกชนผู้เสียหายต้องดำเนินการฟ้องร้อง จัดหาพยาน และดำเนินคดีอาญาในศาลด้วยตนเอง ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยบังคับโจทก์ให้สาบานก่อนฟ้องความอาญา ลงวันที่ 3 มิถุนายน ร.ศ.111 ข้อ 1 มีความว่า "ถ้าราษฎรมีอรรถคดีคนใดจะฟ้องหาด้วยข้อความ เป็นนครบาลก็ดี และเป็นอาญาก็ดี เป็นความอุกฉกรรจ์มีโทษหลวงก็ดี มายังผู้รับฟ้องในกรุงเทพฯ และจำศาลในหัวเมืองบังคับให้ผู้นั้นบัญญัติสาบานตนว่าจะให้การฟ้องแต่อันที่จริง" แสดงว่าขณะนั้นยังไม่มี การฟ้องคดีอาญาแทนรัฐโดยอัยการ

ต่อมาปี ร.ศ.112 มีการจัดตั้งกรมอัยการขึ้นในกระทรวงยุติธรรม เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมนำออกกฎหมาย เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมอันเป็นข้อบังคับสำหรับราชการ ในกรมอัยการ กระทรวงยุติธรรม ลงวันที่ 1 เมษายน ร.ศ.112 มีข้อความบัญญัติอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการว่า "...ให้เป็นที่ปรึกษากระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของราชาธิปไตย เป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของราชาธิปไตย เป็นทนายความในนามของราชาธิปไตย เป็นพนักงานอัยการร่างแต่งประกาศ พระราชบัญญัติต่าง ๆ แปลกฎหมายนานาประเทศออกเป็นภาษาไทย ฟ้องกล่าวโทษผู้กระทำความผิดล่วงพระราชอาญา..."

³⁵อุทิศ วีรวัฒน์, "อัยการสกอตแลนด์ และอัยการอังกฤษ", ระบบอัยการต่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, พ.ศ.2520) หน้า 59.

ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 ซึ่งเป็นการนำวิธีพิจารณาความอาญาของอังกฤษ (ซึ่งใช้วิธีการฟ้องคดีอาญาโดยประชาชน หรือ Popular Prosecution) มาใช้ ในหมวด 2 ว่าด้วยการชำระความแผ่นดินมาตรา 7 บัญญัติว่า "บรรดาความทั้งปวงซึ่งมีโทษหลวง เช่น ความหาว่ากบฏ ประทุษร้าย หาว่ากระทำความผิดร้ายฆ่าคนตาย ฯลฯ ถ้าไม่มีคนใดคนหนึ่งเป็นโจทก์ฟ้องกล่าวโทษผู้ล่วงละเมิดพระราชอาญา หรือมีแต่ผู้หนึ่งไม่ติเตียนว่าความเรื่องนั้นต่อไปด้วยเหตุประการใดก็ดี ต้องเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานกรมอัยการ"³⁶⁾

ปัจจุบันการฟ้องคดีอาญาโดยพนักงานอัยการและโดยผู้เสียหาย เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 ซึ่งบัญญัติว่า "บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล

- (1) พนักงานอัยการ
- (2) ผู้เสียหาย"

การฟ้องคดีโดยเอกชนผู้เสียหายนี้ สามารถใช้สิทธิฟ้องได้ทันทีที่ถูกละเมิดสิทธิโดยไม่จำเป็นต้องให้มีการสอบสวนคดีนั้นเสียก่อน และไม่ต้องรอจนกว่าพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องเสียก่อน

เอกชนที่เป็นผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเองตามมาตรา 28 นี้ เป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยราษฎรผู้เสียหาย (Private Prosecution) โดยผู้เสียหายที่จะเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้นั้น จะต้องเป็นบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง และหมายรวมถึงบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 4, 5 และ 6 บัญญัติไว้ด้วย นอกจากนี้ยังได้มีคำพิพากษาฎีกาตีความคำว่า "ผู้เสียหาย" ไว้ว่า ผู้เสียหายที่จะเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้นั้นจะต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย เป็นผู้เสียหายโดยตรง ฯลฯ นอกจากเอกชนที่เป็นผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเองจะถูกจำกัดขอบเขตการใช้สิทธิโดยการตีความของศาลฎีกาดังกล่าวแล้ว สิทธิในการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายยังถูกจำกัดลงโดยบทบัญญัติของกฎหมายในกรณีดังต่อไปนี้คือ

³⁶กุลพล พลวัน, "บทบาทของพนักงานอัยการในการเป็นโจทก์", วารสารอัยการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 62 (กุมภาพันธ์, 2526), หน้า 18-19.

(ก) คดีอุทุม (เว้นแต่ผู้สืบสันดาน หรือญาติสนิทร้องขอให้พนักงานอัยการยกคดีขึ้นว่ากล่าว)⁽³⁷⁾

(ข) คดีอาญาซึ่งผู้เสียหายถอนฟ้อง⁽³⁸⁾

(ค) กรณีที่สิทธิในคดีอาญามาฟ้องระงับ⁽³⁹⁾

(ง) คดีอาญาซึ่งโจทก์ขาดนัดพิจารณา⁽⁴⁰⁾

ซึ่ง เหตุผลของการให้สิทธิราษฎรผู้เสียหายเป็นโจทก์ได้นี้คือ

(1) เนื่องจากผู้เสียหายเป็นผู้ที่ได้รับผลร้ายหรือความเสียหายจากการกระทำผิดโดยตรง จึงควรเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญรักษาความเสียหายด้วยตนเอง⁽⁴¹⁾

(2) ต้องการให้มีการถ่วงดุลย์อำนาจฟ้องคดีของพนักงานอัยการ หรืออำนาจของรัฐในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี ผู้เสียหายย่อมฟ้องคดีดังกล่าวได้⁽⁴²⁾

(3) เหตุผลในทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากราษฎรสามารถฟ้องคดีอาญาได้นับแต่สมัยสุโขทัยมาแล้ว และอิทธิพลนี้ก็ยังคงวิวัฒนาการตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน ยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้ ผู้เสียหายหรือราษฎรจึงยังคงมีอิทธิพลในการควบคุมอาชญากรรมอยู่

(4) เหตุผลทางอุดมการณ์รวมทั้งแนวความคิดนักปรัชญาและนักนิติศาสตร์ กล่าวคือ นักนิติศาสตร์ของไทยในสมัยที่มีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนใหญ่ จบมาจากประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศที่ให้เอกชนมีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้

37พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ.2498 มาตรา 11(6)

38ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 36

39ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39

40ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166

41กิตติ บุศยพลากร, "ผู้เสียหายในคดีอาญา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 6.

42อรรถพล ใหญ่สว่าง, อ้างแล้ว, หน้า 171.

(5) เหตุผลของการปกครองประเทศ เพราะในระหว่างที่มีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศ จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ซึ่งให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน ดังนั้นอำนาจการฟ้องคดีอาญาจึงจำเป็นต้องสงวนไว้ เพื่อแสดงถึงการมีสิทธิและเสรีภาพอันเป็นสิทธิขั้นมูลฐานและยังสอดคล้องกับหลักนิติธรรม (Rule of Law) อีกด้วย⁴³⁾

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าแม้ว่าในทางประวัติศาสตร์กฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอังกฤษ โดยมีการฟ้องคดีโดยราษฎรเช่นเดียวกัน แต่ในหลักการและเหตุผลนั้นแตกต่างกัน กล่าวคือ การให้สิทธิราษฎรผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องและดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยนั้น เป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย (Private Prosecution) แตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution) ที่ใช้ในประเทศอังกฤษ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากแนวคิดที่ว่า การรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นหน้าที่ของประชาชน เนื่องจากประชาชนทุกคนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมหรือรัฐ ถ้ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ทุกคนจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องอยู่ด้วย หน้าที่ป้องกันคดีอาญาจึงเป็นหน้าที่ของประชาชน เพราะฉะนั้นบุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายหรือไม่ก็ตาม สามารถเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้ แต่การฟ้องคดีโดยราษฎรของไทยนั้นกระทำได้เฉพาะผู้เสียหายที่แท้จริงตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น ซึ่งนักกฎหมายหลายท่านมีความเห็นว่าเหตุผลประการสำคัญของการให้สิทธิราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นคือ ต้องการให้ราษฎรผู้เสียหายเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาเข้าพนักงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่ดำเนินคดีอาญา^(*)

43 เรื่องเดียวกัน, หน้า 20-24.

* เช่นความเห็นของ ดร.โกเมน ภัทรภิรมย์ เป็นต้น

2.3 การฟ้องคดีอาญาโดยราษฎรในประเทศเยอรมัน

ประเทศเยอรมันนั้นถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) การฟ้องคดีอาญาเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ(44) แต่ถ้าเป็นความผิด หุโทษหรือเป็นเรื่องเล็กน้อย ซึ่งเมื่อมีคำพิพากษาของศาลแล้วจะไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ พนักงานอัยการก็อาจไม่ฟ้องคดีความผิดหุโทษนั้นได้(45) อย่างไรก็ตามผู้เสียหายในเยอรมันมีอำนาจในการฟ้องคดีอาญาในบางความผิดเท่าที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้นคือ(46)

- (1) ความผิดหุโทษที่เกี่ยวกับการบุกรุก ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 123
- (2) ความผิดหุโทษที่เกี่ยวกับคฤหิณ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 185 ถึง 187 เอ. และ 189
- (3) ความผิดหุโทษที่เกี่ยวกับการทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 223, 223 เอ และ 230
- (4) ความผิดหุโทษที่เกี่ยวกับการขู่เข็ญผู้อื่น ตามประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 241
- (5) ความผิดหุโทษที่เกี่ยวกับการเปิดเผยความลับผู้อื่น ตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 229
- (6) ความผิดหุโทษที่เกี่ยวกับการทำให้เสียทรัพย์ ตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 303
- (7) ความผิดหุโทษทั้งหมดอันมีโทษตามกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทาง การค้าโดยไม่เป็นธรรม
- (8) การฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยวรรณกรรม ศิลปกรรม และลิขสิทธิ์การค้าซึ่งมีอัตราโทษเท่ากับความผิดหุโทษ

44ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 152

45ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 153

46ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 374

การฟ้องคดีของผู้เสียหาย (Private Charge) ไม่ผูกมัดอัยการที่จะ
 ส่วนร่วมในการดำเนินคดี แต่ก่อนจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดอัยการอาจยื่นคำร้องขอเข้าร่วมในการ
 ดำเนินคดีก็ได้ และผู้เสียหายจะได้รับอนุญาตให้ฟ้องคดีต่อเมื่อได้มีการประนีประนอมยอมความ
 แล้วไม่สำเร็จ ผู้เสียหายจึงจะได้รับใบรับรองอนุญาตให้ทำการฟ้องคดี โดยผู้เสียหายจะต้องจัด
 ทหาหลักประกันสำหรับค่าธรรมเนียม ซึ่งอาจทำให้จำเลยเสียหายเช่นเดียวกับการฟ้องในคดีแพ่ง
 ถ้าผู้เสียหายไม่จ่ายค่าธรรมเนียมล่วงหน้า ศาลจะไม่รับดำเนินคดีเมื่อศาลรับฟ้องของผู้เสียหาย
 แล้ว ผู้เสียหายจะเป็นผู้ควบคุมในการดำเนินคดี

ในการฟ้องคดีนี้ ผู้เสียหายอาจจะมอบอำนาจให้ผู้อื่นฟ้องคดีแทนได้ (47)
 และในการฟ้องคดีอาญาแผ่นดิน (Public Charge) ซึ่งหมายถึงคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของ
 อัยการที่จะดำเนินคดีโดยเฉพาะ ผู้เสียหายสามารถขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับอัยการในระหว่าง
 พิจารณาได้ (48) ถ้าผู้เสียหายถูกฆ่าถึงแก่ความตาย บุพการี ผู้สืบสันดาน พี่น้อง และคู่สมรส
 มีสิทธิเช่นเดียวกันในการขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นหลักประกันสิทธิของผู้
 เสียหายในการดำเนินเกี่ยวกับความผิดซึ่งผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้อง

สำหรับประเทศที่ใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐอื่น ๆ เช่น สหรัฐ-
 อเมริกานั้น ผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาโดยตรง แต่มีสิทธิร้องทุกข์ต่อตำรวจให้ดำเนินคดี
 อาญาหรือยื่นคำร้องทุกข์โดยตรงต่อศาล Magistrate ในความผิดซึ่งมีโทษปานกลาง และยื่น
 คำร้องทุกข์ต่อคณะลูกขุนในความผิดร้ายแรง เพื่อให้ Magistrate และลูกขุนทำการไต่สวนมูล
 ฟ้องและดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลที่มีอำนาจต่อไป มีจำนวนน้อยรัฐที่ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดี
 อาญาได้ แต่ก็อยู่ภายใต้ข้อจำกัดหลายประการ

ส่วนประเทศฝรั่งเศส	ผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาโดยตรง
พนักงานอัยการเท่านั้นที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญา	แต่ผู้เสียหายอาจใช้วิธีทางอ้อมเพื่อบังคับให้
พนักงานอัยการต้องฟ้องคดีอาญา โดยการที่ผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่ง เพื่อเรียกค่าเสียหายที่เกิดขึ้น	
เนื่องจากความผิดอาญา เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ผู้เสียหายจะต้องยื่น	

47 เรื่องเดียวกัน

48 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 377

คำร้องต่อผู้พิพากษาสอบสวนไปพร้อมกับคำฟ้องคดีแพ่ง พร้อมทั้งต้องวางเงินประกันตามที่ผู้พิพากษากำหนด ผู้พิพากษาสอบสวนจะส่งคำร้องทุกข์นี้ต่อไปยังพนักงานอัยการ ซึ่งมีผลให้พนักงานอัยการต้องดำเนินคดีอาญาในการกระทำครั้งเดียวกันนั้น และถ้าปรากฏว่าผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือโดยประมาท ก็มีโทษทางอาญาด้วย

3. แนวคิดเรื่องการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์

การไต่สวนมูลฟ้อง (Committal Proceedings หรือ Preliminary Hearing หรือ Preliminary examination) เป็นกระบวนการตรวจสอบมูลคดีที่โจทก์นำมาฟ้อง ในขั้นก่อนการพิจารณาตัดสินของศาล ซึ่งกระทำโดยผู้พิพากษา เพื่อกลับกรองฟ้องที่ไม่มีมูล หรือขาดพยานหลักฐานสนับสนุน⁽⁴⁹⁾ และเพื่อคุ้มครองจำเลยจากการกล่าวหาที่ปราศจากมูลความผิดโดยจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัว หากโจทก์มีพยานหลักฐานไม่พอเพียงแก่การพิสูจน์ความผิด⁽⁵⁰⁾ การไต่สวนมูลฟ้องจึงมีลักษณะกึ่งการสอบสวนและกึ่งการพิจารณา⁽⁵¹⁾ แต่ไม่ใช่การสอบสวน และไม่ใช่การพิจารณาพิพากษาคดีของศาล เพราะในขั้นนี้โจทก์มีหน้าที่นำพยานหลักฐานมาสืบแสดงให้ศาลเห็นถึงมูลคดีที่นำมาฟ้อง (Prima facie)⁽⁵²⁾ เท่านั้น ไม่ต้องพิสูจน์จนสิ้นสงสัย (Prove beyond reasonable doubt)

⁴⁹Hazel B. Kerper, Introduction to the Criminal Justice System, 2ed. St. Paul (Minnesota :West Publishing Co., 1979), p.184

⁵⁰Delmar Karlen, Anglo-American Criminal Justice, (London: Oxford University, 1967), p.143

⁵¹อนันต์ ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยหลักทั่วไปตลอดถึงการไต่สวนมูลฟ้อง, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พี่น้องการพิมพ์, 2524) หน้า 1003.

⁵²American Jurisprudence, 2ed The Lawyer Co-Operative Publishing Co., Vol.21 p.701

อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบมูลคดีที่กระทำโดยศาลในชั้นก่อนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลก็อาจมิใช่การไต่สวนมูลฟ้อง (Committal Proceedings หรือ Preliminary Hearing หรือ Preliminary examination) เสมอไป เช่น ในประเทศเยอรมันซึ่งถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐอย่างเคร่งครัด เอกชนผู้เสียหายฟ้องคดีได้อย่างจำกัด และมีพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาดังกล่าวมาแล้วนั้น นอกจากจะมีการสอบสวนโดยตำรวจ การสอบสวนโดยอัยการแล้ว ยังมีการสอบสวนโดยศาล หรือผู้พิพากษาสอบสวน (investigation judge)⁵³ อีกด้วย แต่จะกระทำเฉพาะในคดีความผิดอุกฉกรรจ์ เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย หรือความผิดฐานกบฏ เป็นต้น ซึ่งการสอบสวนของศาลดังกล่าวมีขึ้นเพื่อวินิจฉัยว่าควรจะมีการดำเนินคดีเรื่องนี้ต่อไปหรือไม่ การฟ้องผู้ต้องสงสัยนั้นควรจะกระทำหรือไม่ และเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานที่จะใช้ในการฟ้องผู้ต้องสงสัยต่อไป⁵⁴ อันมีลักษณะเป็นการสอบสวนอย่างหนึ่งนั่นเอง⁵⁵

สำหรับประเทศฝรั่งเศสซึ่งถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเช่นเดียวกับเยอรมัน แต่เคร่งครัดกว่าเพราะผู้เสียหายไม่สามารถเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาโดยตรงได้เลย นอกจากจะเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ⁵⁶ หรือฟ้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญาหรือที่เรียกว่าคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ซึ่งจะมีผลให้พนักงานอัยการต้องดำเนินคดีอาญาให้เท่านั้น ในประเทศฝรั่งเศสมีการแบ่งประเภทศาลออกเป็น 2 ประเภท คือ ศาลที่ทำการสอบสวน (Les Jurisdictions d' instruction) และศาลที่ทำการลงโทษ (Les juridictions de jugement) ก่อนที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องได้จะต้อง

⁵³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 184 (investigation judge)

⁵⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 190 (Expansion the Preliminary Judicial Investigation)

⁵⁵เอกสารและสัมภาษณ์ ดร. คณิต ฌ นคร เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2533 ที่กรมอัยการ

⁵⁶วงษ์ วีรพงศ์, "การไต่สวนมูลฟ้อง", ดุลพินิจ เล่ม 3 ตอนที่ 1 (มิ.ย.2497),

ผ่านการสอบสวนโดยตำรวจฝ่ายคดีและผู้พิพากษาสอบสวนก่อน เพราะฉะนั้นการสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสจึงอยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน 2 ฝ่ายด้วยกันคือ ตำรวจฝ่ายคดี (La police judiciaire) และผู้พิพากษาสอบสวน (Le juge d' instruction)⁽⁵⁷⁾ การสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวนนี้บางครั้งมีผู้เรียกว่า "ผู้พิพากษาไต่สวน" ทำให้เกิดความเข้าใจไขว้เขวว่าเป็นการไต่สวนมูลฟ้อง แต่ความจริงแล้วเป็นการสอบสวนอย่างหนึ่ง ซึ่งน่าจะเรียกว่า "ผู้พิพากษาสอบสวน" จึงจะถูกต้อง⁽⁵⁸⁾

นอกจากประเทศเยอรมัน และฝรั่งเศสแล้ว ประเทศอิตาลีก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่กำหนดให้การไต่สวนเบื้องต้น (istruzione) เป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาไต่สวน (giudice istruttore) แต่ก็มีใช้การไต่สวนมูลฟ้อง หากแต่เป็นการสอบสวนอย่างหนึ่ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อให้เกิดความกระจ่างในเรื่องที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อค้นหาพยานหลักฐาน และเพื่อพิสูจน์โดยอาศัยหลักเกณฑ์ทุกประการที่จะสามารถรวบรวมได้ว่าผู้ต้องหา มีเหตุสมควรต้องได้รับการพิจารณาคดีนั้นหรือไม่⁽⁵⁹⁾

แม้ว่าการไต่สวนโดยผู้พิพากษาในประเทศที่ใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เช่น เยอรมัน ฝรั่งเศส อิตาลี จะมีใช้การไต่สวนมูลฟ้อง (Committal Proceedings หรือ Preliminary hearing หรือ Preliminary examination) แต่ก็ไม่อาจสรุปได้ว่าการ

---

57 ปรคตดูรายละเอียดใน กุลพล พลวัน และพัฒนาท พ่วงลาภหลาย, "วิธีพิจารณาความอาญาในประเทศฝรั่งเศส" เอกสารทางวิชาการกรมอัยการ (แปลและเรียบเรียงจาก "British and French Legal Methods compared Criminal Procedure" J.W. Gradner, Criminal Procedure in France, 25 Yale Law Journal (255-284, 1961) น.92

58 เอกสารและสัมภาษณ์ ดร. โกเมน ภักธรภิมย์ เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2533 ที่กรมอัยการ

59 ดร. อักษราทร จุฬารัตน์ "การดำเนินการสอบสวนเพื่อฟ้องร้องคดีในประเทศอิตาลี", เอกสารประกอบในการประชุมคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ไต่สวนมูลฟ้อง เป็นกระบวนการตรวจสอบมูลคดีของประเทศที่ใช้ระบบการดำเนินคดีอาญา โดยประชาชนหรือผู้เสียหาย เช่น ประเทศอังกฤษและประเทศไทยเท่านั้น ทั้งนี้เพราะประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เช่นเดียวกับเยอรมัน ฝรั่งเศส และอิตาลี ก็มีการตรวจสอบมูลคดีโดยการไต่สวนมูลฟ้อง (Comittal Proceedings) หรือ Preliminary hearing หรือ Preliminary examination) ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เช่นกัน อย่างไรก็ตามที่วิจัยนี้มุ่งศึกษาเฉพาะการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์เท่านั้น ดังจะกล่าวต่อไปนี้

3.1 ความเป็นมาของการไต่สวนมูลฟ้อง

การไต่สวนมูลฟ้องของศาลมีขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศอังกฤษ เริ่มแรกนั้นการไต่สวนมูลฟ้องมีลักษณะ เป็นการไต่สวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานจากจำเลยเพื่อส่งไปยังศาลที่ทนายที่พิจารณาคดี⁽⁶⁰⁾ จึงคล้ายกับเป็นการสอบสวนอย่างหนึ่ง โดยกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของ Justice of the peace และจะทำการไต่สวนมูลฟ้องเฉพาะในกรณีที่เป็นความผิดอุกฉกรรจ์ การไต่สวนมูลฟ้องในสมัยนั้นอาจทาลับหลังจำเลยก็ได้ และจำเลยไม่มีสิทธิถามค้านพยานโจทก์⁽⁶¹⁾ การไต่สวนมูลฟ้องในระยะแรกนี้จึงคล้ายกับการไต่สวนของผู้พิพากษาสอบสวน (juge d' instruction) ของฝรั่งเศสในปัจจุบัน⁽⁶²⁾

จนกระทั่งในศตวรรษที่ 19 ได้มีการบัญญัติให้สิทธิจำเลยที่จะไม่ให้การต่อศาลได้ ขณะเดียวกันก็ได้มีการก่อตั้งหน่วยงานตำรวจซึ่งได้รับการฝึกอบรมด้านการสอบสวนคดีอาญาขึ้นมาทำหน้าที่สอบสวนแทน justice of the peace ทำให้การไต่สวนมูลฟ้องไม่มีลักษณะของการสอบสวนอีกต่อไป หากแต่กลายเป็นกระบวนการที่มีขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันว่า

⁶⁰Delmar Karlen, op.cit.,p.145

⁶¹Lord Cross of Chelsea and G.J Hand, The English Legal System, 5ed (London : Butterworths, 1988) p.198,341

⁶²David Barnard, The Criminal Court in Action, 3ed (London: Butterworths, 1988), p. 99

ประชาชนจะไม่ถูกดำเนินคดีอาญา นอกเสียจากจะมีพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักพอเพียงมาแสดง ต่อศาล Magistrates' Court ว่าคดีที่นำมาฟ้องนั้นมีมูล (The committal Proceedings survived-no longer as a means of investigating a crime but as a safeguard to ensure that the citizen was not subjected to the criminal process except on evidence of sufficient weight to satisfy a magistrate that there was a case to answer)

แนวคิดเรื่องการไต่สวนมูลฟ้องของอังกฤษนี้ ต่อมาได้แพร่หลายไปยัง ประเทศสหรัฐอเมริกาด้วย⁽⁶³⁾ แต่เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้ระบบการ ดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ การไต่สวนมูลฟ้องในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงเป็นการไต่สวนมูลฟ้องใน คดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ สำหรับประเทศไทยซึ่งได้รับแนวคิดเรื่องการไต่สวนมูลฟ้องจาก ประเทศอังกฤษเช่นกัน⁽⁶⁴⁾ เป็นประเทศที่ใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและโดยราษฎร ผู้เสียหายควบคู่กันไป จึงมีการไต่สวนมูลฟ้องทั้งในกรณีที่พนักงานอัยการ และในกรณีที่ราษฎร ผู้เสียหายเป็นโจทก์ ดังที่จะได้กล่าวถึงโดยละเอียดในตอนต่อไป

3.2 ความมุ่งหมายของการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์

การดำเนินคดีอาญานศาลชั้นต้นในประเทศอังกฤษ คดีทุกคดีไม่ว่าจะ เป็นคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ หรือตำรวจ หรือ D.P.P เป็นโจทก์ก็ตาม จะต้องเริ่มต้นที่ศาล

⁶³James Vorenberg, Criminal Law and Procedure Cases and Material, (Minnesota : West Publishing Company, 1975), p.772.

⁶⁴กุลพล พลวัน, "เยี่ยมคารวะและสัมภาษณ์พระยามานวราชเสวี" วารสารอัยการ ฉบับที่ 25 ปีที่ 3 (พ.ศ.2523) หน้า 13-17.

Magistrates' Court(*) เสมอ ศาล Magistrates' Court มีอำนาจในการพิจารณาคดีอาญา (Jurisdiction to try offence Charged) ใน 2 ลักษณะคือ

(1) อำนาจพิจารณาคดีที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจคน โดยจะกระทำการพิจารณาว่าจำเลยมีความผิดตามฟ้องจริงหรือไม่ เรียกกระบวนการพิจารณาคดีแบบนี้ว่า การพิจารณาคดีโดยรวบรัด (summary trial)

(2) ทำการไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญาที่ต้องพิจารณาโดยลูกขุน (trial on indictment) โดยจะนั่งพิจารณาคดีในฐานะที่เป็น examining justices เพื่อพิจารณาว่าจำเลยควรถูกส่งตัวไปพิจารณาคดียังศาล Crown Court หรือไม่ เรียกการพิจารณาคดีแบบนี้ว่า กระบวนการไต่สวนมูลฟ้อง (Committal Proceedings)

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าคดีใดควรได้รับการพิจารณาแบบรวบรัด (Summary trial) หรือควรจะมีการไต่สวนมูลฟ้อง (Committal Proceedings) ก่อนจะส่งไปพิจารณายังศาล Crown Court นั้นมี The Criminal Law Act 1977 มาตรา 15 แบ่งประเภทความผิดไว้เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดี 3 ประเภท⁶⁵ คือ

---

*ศาล Magistrates' Court เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาประเภทความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยไม่ใช้ลูกขุน (Summary Offence) และในฐานะเป็นศาลชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาคดีต่าง ๆ ดังนี้

1. ในฐานะเป็นศาล พิทธิ เซสชั่น (Court of petty sessions) พิจารณาคดีอาญาซึ่งผู้กระทำผิดเป็นผู้ใหญ่

2. ในฐานะเป็นศาลคดีเด็กและเยาวชน (Juvenile court) พิจารณาคดีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี

3. ในฐานะเป็นศาลครอบครัว (domestic) ศาลแพ่ง (Civil Court) ศาลปกครองพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับครอบครัว คดีแพ่งเล็กๆ น้อย ๆ และที่เกี่ยวกับการปกครอง เช่น ออกใบอนุญาตเปิดสถานบริการ

⁶⁵David Barnard, op.cit., p. 92-93

(1) ความผิดที่ต้องพิจารณาโดยวิธี Indictment (Offences triable only on Indictment) ประกอบด้วย

(ก) ความผิดตาม Common Law ทุกประเภท เช่นความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา (murder), ความผิดฐานทำให้อันตรายโดยไม่เจตนา (manslaughter)

(ข) ความผิดตามพระราชบัญญัติ ซึ่งกำหนดให้พิจารณาโดยวิธี Indictment เช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนา ตามมาตรา 18 แห่ง The Offences Against The Person Act 1961, ความผิดฐานปล้นทรัพย์ ตามมาตรา 8 แห่ง The Theft Act 1968, ความผิดฐานขับรถประมาทเป็นเหตุให้คนตาย ตามมาตรา 1 แห่ง The Road Traffic Act 1972

ความผิดประเภทนี้มักเป็นความผิดอาญาออกจากรัฐที่มีอัตราโทษสูง การพิจารณาต้องกระทำในศาล Crown Court โดยผู้ลูกขุน โดยจะต้องเริ่มคดีในศาล Magistrates' Court ก่อน เมื่อศาล Magistrates' Court ทำการไต่สวนมูลฟ้องและเห็นว่าคดีมีมูล (there was a case to answer) แล้ว จึงจะส่งไปเพื่อพิจารณาที่ศาล Crown Court ต่อไป⁽⁶⁶⁾

(2) ความผิดที่ต้องได้รับการพิจารณาโดยวิธี Summary trial (Offences triable only on summary) ได้แก่ความผิดอาญาที่มีโทษเล็ก ๆ น้อยๆ เดิมเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้ชัดแจ้งให้ได้รับการพิจารณาโดยวิธี Summary trial แต่เมื่อรัฐสภาออกพระราชบัญญัติ The Criminal Law Act 1977 แล้ว ได้นำความผิดตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ มารวมไว้ในมาตรา 15 ประกอบกับตาราง 1 ท้ายพระราชบัญญัติ ความผิดในประเภทนี้ต้องพิจารณาในศาล Magistrates' Court

ความผิดประเภทนี้ประกอบด้วย ความผิดส่วนใหญที่เกี่ยวกับการจราจรตาม The Road Traffic Act 1972, ความผิดเกี่ยวกับการก่อกวนความรำคาญโดยใช้ยานพาหนะ (interference with vehicle) ตามมาตรา 9 แห่ง The Criminal

---

⁶⁶สุนัข มโนมัยอุดม, "ระบบศาลอังกฤษ: ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา", บทบัญญัติ, เล่มที่ 41 ตอน 3-4 (พ.ศ 2527) หน้า 413.

Attempts Act 1981 และความผิดเกี่ยวกับการเสพยาหรือสิ่งมึนเมาตามมาตรา 12 แห่ง The Licensing Act 1872 ความผิดเกี่ยวกับการต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานตำรวจตามมาตรา 51 แห่ง The Police Act 1964 ความผิดเกี่ยวกับการขัดขืนคำสั่งเจ้าพนักงาน (public order offences) ตาม The Public Order Act 1986

(3) ความผิดที่อาจได้รับการพิจารณาโดยวิธี Indictment หรือ Summary ก็ได้ (Offences triable either way) ความผิดประเภทนี้ประกอบด้วย

(ก) ความผิดตามตาราง 1 ท้าย The Magistrates' Court Act 1980 เช่นความผิดส่วนใหญ่ตาม The Theft Act 1968, ความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายตามมาตรา 20 และ 47 แห่ง The Offences Against the Person Act 1861 ความผิดเกี่ยวกับการลามกอนาจารระหว่างเพศชาย ตามมาตรา 13 แห่ง The Sexual Offences Act 1956

(ข) ความผิดซึ่งมีอัตราโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าอาจพิจารณาโดยวิธี Indictment หรือ Summary ก็ได้ เช่น ความผิดเกี่ยวกับการยักยอกจากการค้าประเวณี ตามมาตรา 30 และ 32 แห่ง The Sexual Offences Act 1956, ความผิดเกี่ยวกับการมีไว้ในครอบครองซึ่งยาที่มีกฎหมายห้ามไว้ ตามมาตรา 5 แห่ง The Misuse of Drugs Act 1971 และความผิดฐานขับรถโดยประมาท ตามมาตรา 2 แห่ง The Road Traffic Act 1972 นอกจากนั้นจะเป็นความผิดที่กำหนดขึ้นใหม่โดย The Criminal Law Act ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 16 ประกอบกับตาราง 2,3 ท้ายพระราชบัญญัติ ความผิดประเภทนี้ก่อนพิจารณาคดี ศาล Magistrates' Court จะต้องพิจารณาก่อนว่าวิธีพิจารณาแบบใดจะเหมาะสมที่สุด โดยศาลจะสอบถามโจทก์ก่อนแล้วจึงสอบถามจำเลย หลังจากนั้นศาลต้องพิจารณาลักษณะของความผิดว่ามีสภาพเป็นความผิดอุกฉกรรจ์หรือไม่ โทษที่จำเลยควรได้รับนั้นหากฟังว่าจำเลยกระทำผิดจะอยู่ในอำนาจศาล Magistrates' Court หรือไม่(*) หรือสภาพแวดล้อมอื่น ๆ คดีควรพิจารณาโดยวิธี Indictment หรือ Summary trial ยกเว้นคดีที่ฟ้องโดย

---

*ศาล Magistrates' Court มีอำนาจลงโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 ปอนด์

Attorney-General, Solicitor General หรือ Director of Public Prosecutions(*) และบุคคลเหล่านี้ยื่นคำร้องขอให้พิจารณาโดย Indictment ซึ่งศาลต้องพิจารณาคำขอดังกล่าว โดยศาลจะดำเนินการพิจารณาไปในฐานะเป็นศาลชั้นต้นส่วนมูลฟ้อง

เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีควรใช้วิธี Summary trial ศาลก็จะอธิบายเหตุผลให้จำเลยฟัง และขอความยินยอมจากจำเลย หากจำเลยไม่ยินยอมก็ต้องพิจารณาโดยวิธี Indictment และหากจำเลยยอมให้พิจารณาโดยวิธี Summary trial ศาลต้องอธิบายว่า หากศาลฟังว่าจำเลยกระทำความผิดศาลอาจจะส่งจำเลยเพื่อให้ศาล Crown court ลงโทษได้ เมื่อเห็นว่าจำเลยควรได้รับโทษเกินกว่าอำนาจเมื่อได้พิจารณาความประพฤติก่อนๆ ของจำเลยแล้ว(67) เมื่อได้อธิบายดังกล่าวแล้วศาลจะถามจำเลยอีกครั้งหนึ่งว่าจะเลือกวิธีพิจารณาแบบใด ถ้าจำเลยยินยอมที่จะใช้วิธี Summary trial ศาลก็จะดำเนินการพิจารณาแบบ Summary trial ต่อไป แต่ถ้าจำเลยไม่ให้ความยินยอม ศาลก็จะดำเนินการพิจารณาไปในฐานะเป็นศาลชั้นต้นส่วนมูลฟ้องตามวิธีพิจารณาแบบ Indictment

หากศาลได้พิจารณาแล้วเห็นว่า คดีควรพิจารณาโดยวิธี Indictment ศาลจะแจ้งให้จำเลยทราบ และดำเนินการคดีไปในฐานะเป็นศาลชั้นต้นส่วนมูลฟ้อง(**)

ความผิดประเภทนี้ เมื่อเริ่มต้นพิจารณาโดยวิธีใดวิธีหนึ่งดังกล่าวแล้ว ต่อมาภายหลังปรากฏว่าถ้าใช้วิธีพิจารณาอีกอย่างหนึ่งจะเหมาะสมกว่า ก็อาจเปลี่ยนแปลงได้(68)

---

*Attorney-General และ Solicitor-General เป็นตำแหน่งทางการเมืองแต่งตั้งโดยพระราชินีตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่เป็นตัวแทนรัฐบาลในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวกับสาธารณประโยชน์และคดีอาญาที่สำคัญ ให้คำแนะนำกระทรวง ทบวง กรม ในปัญหาข้อกฎหมาย ให้ความยินยอมกับผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาบางประเภท เช่น ให้สินบนเจ้าพนักงาน ดูแลงานของ Director of Public Prosecutions ซึ่งทำหน้าที่ฟ้องคดีอาญาในความผิดบางประเภท

67S.29 of the magistrates' Courts Act 1952

**กรณีเช่นนี้ไม่ต้องขออนุญาตจากจำเลย

68S.25 The Criminal Law Act 1977

ซึ่งการแยกประเภทความผิดทางอาญาเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีตาม The Criminal Law Act 1977 ที่กล่าวมาแล้วนี้ ทำให้เห็นได้ว่าในประเทศอังกฤษจะมีการไต่สวนมูลฟ้องเฉพาะในคดีความผิดที่ต้องพิจารณาโดยวิธี Indictment (Offences triable only on Indictment) อันเป็นความผิดประเภทอุกฉกรรจ์และมีอัตราโทษสูง ซึ่งต้องพิจารณาพิพากษาในศาล Crown Court โดยใช้ลูกขุน (Jury) เท่านั้น เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย (murder) ความผิดฐานทำให้คนตายโดยไม่เจตนา (manslaughter) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนา, ปล้นทรัพย์, ขับรถประมาทเป็นเหตุให้คนตาย เป็นต้น ทั้งนี้ไม่ว่าผู้เสียหาย (private prosecution) หรือตำรวจ (police) หรือ D.P.P. จะเป็นผู้ฟ้องร้องก็ตาม ส่วนความผิดที่มีโทษเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ความผิดเกี่ยวกับการจราจร ความผิดฐานต่อสู้อย่างเจ้าพนักงานตำรวจ หรือขัดขืนคำสั่งเจ้าพนักงาน เหล่านี้จะใช้วิธีพิจารณาคดีแบบรวบรัดโดยไม่มีการไต่สวนมูลฟ้อง(*) ที่เรียกว่า Summary trial

การกำหนดให้ศาล Magistrates' Court ทำการไต่สวนมูลฟ้องคดีความผิดประเภทที่ต้องพิจารณาโดยวิธี Indictment ก่อนจะส่งไปพิจารณายังศาล Crown Court นี้ ศาล Magistrates' Court ไม่ได้มีหน้าที่ชี้ขาดตัดสินว่าจำเลยกระทำผิดตามฟ้องจริงหรือไม่ เพราะเป็นหน้าที่ของลูกขุน (jury) ในศาล Crown Court ศาล Magistrates' Court มีหน้าที่เพียงแต่ตัดสินว่าคดีที่โจทก์นำมาฟ้องมีพยานหลักฐานสนับสนุนเพียงพอที่จะส่งตัวจำเลยไปให้ลูกขุนพิจารณาในศาล Crown Court หรือไม่เท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งการไต่สวนมูลฟ้องเป็นกระบวนการกลั่นกรอง (filter process) และเป็นเครื่องป้องกันบุคคลที่บริสุทธิ์ว่าเขาจะถูกส่งตัวไปดำเนินคดีในชั้นพิจารณาต่อเมื่อมีพยานหลักฐานที่เพียงพอ เพราะฉะนั้นหน้าที่ประการสำคัญของศาล Magistrates' Court ในการไต่สวนมูลฟ้องจึงได้แก่การตัดสิน

---

*ซึ่งอาจารย์สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์ เห็นว่าเพราะในประเทศอังกฤษนั้นมุ่งคุ้มครองจำเลยเป็นสำคัญและถ้าต้องไต่สวนมูลฟ้องทุกคดีแล้วจำเลยจะเสียเวลาและเสรีภาพโดยใช่เหตุ เพราะฉะนั้นจึงให้มีการไต่สวนมูลฟ้องเฉพาะในความผิดอุกฉกรรจ์เท่านั้น

ว่าคดีนั้นมีพยานหลักฐานพอเพียงที่จะส่งตัวจำเลยไปสู่กระบวนการในชั้นพิจารณาดีโดยลูกขุน
สำหรับความผิดประเภทที่ต้องพิจารณาโดยวิธี Indictment หรือไม่⁶⁹⁾

กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องของอังกฤษเริ่มเมื่อมีการฟ้องจำเลยต่อศาล
Magistrates' Court และได้นำตัวจำเลยมายังศาลแล้ว ไม่ว่าจะโดยหมายเรียก หมายจับ
หรือการจับโดยไม่มีหมายก็ตาม เมื่อจำเลยมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลแล้ว ศาลจะอ่านฟ้องให้
จำเลยฟัง จากนั้นกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องก็จะเริ่มขึ้นทันทีโดยไม่มีการถามคำถามให้การจำเลย คือ
หลังจากที่ศาลอ่านคำฟ้องให้จำเลยฟังแล้ว ฝ่ายโจทก์จะนำพยานหลักฐานเข้าสืบ โดยในชั้นนี้
โจทก์มีหน้าที่ต้องพิสูจน์จนศาลพอใจว่าคดีนั้นมีพยานหลักฐานพอเพียงที่จะส่งตัวจำเลยสู่การพิจารณา
ต่อไป เมื่อโจทก์นำตัวผู้เสียหายและพยานหลักฐานอื่น ๆ เข้าสืบแล้ว ฝ่ายจำเลยมีสิทธิถามค้านได้
ภาระหน้าที่ของโจทก์ (prosecution's task) ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง
คือการแสดงให้ศาล (examining justices) เห็นว่าคดีมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะส่งตัว
จำเลยไปพิจารณาชั้นพิจารณาดี ตัวอย่างเช่น โจทก์จะนำผู้เสียหายจากการถูกทำร้าย
ร่างกายและพยานอื่นมาสืบ พยานอาจถูกซักค้านโดยจำเลยหรือทนายจำเลยได้ และถ้าพยาน
สำคัญคนใดคนหนึ่ง ไม่มาศาลก็อาจเรียกตัวผู้นั้นมาศาลโดยหมายเรียกได้ การไต่สวนมูลฟ้องอาจ
เลื่อนได้เป็นครั้งคราวถ้ามีความจำเป็นโดยระหว่างนั้นจำเลยอาจถูกขังหรือได้รับการปล่อยตัวไป
โดยมีประกันก็ได้

---

⁶⁹The Magistrates' Court Act 1980 S.6 "Subject to the provisions of this and any other Act relating to the summary trial of indictable offences, if a magistrates' court inquiring into an offence as examining justices is of opinion, on consideration of the evidence and of any statement of the accused, that there is sufficient evidence to put the accused on trial by jury for any indictable offence, the court shall commit him for trial and, if it is not of that opinion, it shall, if he is in custody for no other cause than the offence under inquiry, discharge him"

พยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ทั้งหมด จะถูกบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและอ่านให้พยานฟังต่อหน้าจำเลยและให้พยานและผู้พิพากษาลงลายมือชื่อไว้ ทนายจำเลยมีสิทธิยื่นคำคัดค้านว่าคดีมีพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะส่งตัวจำเลยไปสู่กระบวนการในชั้นพิจารณาคดี ซึ่งผู้พิพากษาอาจจะเห็นด้วยและปล่อยจำเลยพ้นข้อหาไป หรือมีจะนั้นก็อาจจะชี้แจงข้อกล่าวหาต่อจำเลย และบอกจำเลยว่าเขาอาจจะให้การและนำพยานมาสืบก็ได้ หรือจะสงวนสิทธิในการต่อสู้คดีไว้สำหรับชั้นพิจารณาคดีก็ได้ ศาลจะต้องเตือนจำเลยว่าเขาไม่ต้องใส่ใจต่อคำสั่งสัญญาหรือคำขู่ใด ๆ ที่กระทำขึ้นเพื่อชักจูงเขาให้รับสารภาพ และเตือนว่าสิ่งที่เขากล่าวออกมานั้นอาจถูกนำไปใช้ในชั้นพิจารณาคดีได้

ถ้าจำเลยสมัครใจที่จะให้การหรือนำพยานมาสืบ หลังจากที่ได้อ่านให้เวลาจำเลยเรียกพยานมาศาลแล้ว คดีก็จะดำเนินต่อไป คำให้การของฝ่ายจำเลยจะถูกบันทึกและให้พยานลงลายมือชื่อ ทนายจำเลยมีสิทธิที่จะแถลงต่อศาลอีกครั้งหนึ่งถ้าศาลอนุญาตเพื่อจะได้สรุปคดีของฝ่ายจำเลย ต่อจากนั้นทนายโจทก์อาจแถลงโต้ตอบเกี่ยวกับพยานหลักฐานของจำเลยได้ ในทางปฏิบัตินั้น พยานหลักฐานฝ่ายจำเลยมักจะถูกสงวนไว้ และไม่มีการให้การใด ๆ จากจำเลย

แต่ถ้าจำเลยเสนอพยานหลักฐานของตน ทนายจำเลยก็อาจจะขอให้ศาลยกฟ้องและปล่อยตัวจำเลยไปก็ได้ เมื่อเสร็จการไต่สวนมูลฟ้อง ไม่มีความจำเป็นที่ศาล Magistrate จะต้องพิจารณาว่าจำเลยกระทำผิดจริงหรือไม่ก่อนที่จะส่งตัวจำเลยไปสู่กระบวนการในชั้นพิจารณา กล่าวคือ ไม่ใช่หน้าที่ของศาลที่จะคาดหมายผลบั้นปลายล่วงหน้าเช่นนั้น แต่เป็นเรื่องของลูกขุนที่จะพิจารณาจากพยานหลักฐานแล้วตัดสินว่าจำเลยกระทำผิดจริงหรือไม่ ถ้าคดีของโจทก์มีพยานหลักฐานอ่อนมากจนกระทั่งศาลสั่งระงับคดี และปล่อยจำเลยพ้นข้อกล่าวหาแล้ว เขาก็ไม่สมควรจะถูกลงโทษในชั้นพิจารณา แต่ศาลอาจส่งตัวจำเลยไปยังชั้นพิจารณาเพื่อพิจารณาคดีสำหรับความผิดอื่นได้ ถ้ามีพยานหลักฐานแสดงว่าคดีมีมูลในข้อหาอื่น เช่น พยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์อาจพิสูจน์ให้เห็นถึงการปล้นทรัพย์แทนที่จะเป็นการพยายามฆ่าหรือทำร้ายร่างกายก็ได้ (70)

⁷⁰A.K.R. Kiralfy, The English Legal System, 5 ed. (London: Sweet & Maxwell, 1973) p.188-191.

พยานทุกคนที่ได้เบิกความไปแล้วจะถูกผูกมัดให้ต้องมาเบิกความในชั้นพิจารณาอีก และถ้ามีการกลับคำเบิกความหรือเบิกความแตกต่างไปจากที่เบิกความไว้ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยสามารถดำเนินคดีกับพยานดังกล่าวได้⁽⁷¹⁾

ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้ไม่เคร่งครัดกับกฎเกณฑ์เรื่องพยานหลักฐานมากนัก และในทางปฏิบัติวิธีการเสนอพยานหลักฐานของโจทก์จะเหมือน ๆ กับการเสนอพยานหลักฐานในชั้นพิจารณา (In practice prosecution evidence is offered in much the same form as at the trial)

การไต่สวนมูลฟ้องจะต้องกระทำโดยเปิดเผย แต่ศาลอาจพิจารณาลับได้เมื่อโจทก์ร้องขอหรือปรากฏแก่ศาลว่าในชั้นพิจารณาศาลจะพิจารณาลับเช่นกัน (ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6 แห่ง Criminal Justice Act 1967) กระบวนไต่สวนมูลฟ้องเป็นเรื่องที่โจทก์หรือจำเลยก็ตามไม่อาจสละสิทธิได้⁽⁷²⁾ ทั้งโจทก์และจำเลยมีสิทธิที่จะมีทนายช่วยเหลือสำหรับจำเลยนั้นถ้าไม่สามารถจ้างทนายเองได้ก็จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ (Legal Aid)

กล่าวโดยสรุป ปัจจุบันความมุ่งหมายของการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ในประเทศอังกฤษคือ เพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนจะไม่ถูกดำเนินคดีอาญานอกเสียจากจะมีพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักพอเพียงมาแสดงต่อศาล และเพื่อตรวจสอบว่าคดีที่โจทก์นำมาฟ้องนั้นมีน้ำหนักเพียงใดหรือไม่ ในขณะที่เดียวกันก็ให้โอกาสฝ่ายจำเลยที่จะได้รับฟังพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ และซักค้านพยานโจทก์ก่อนที่จะมีการพิจารณาคดีในศาล Crown Court⁽⁷³⁾ นอกจากนี้ยังเป็นการป้องกันปัญหาการเปลี่ยนแปลงคำพยานที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง⁽⁷⁴⁾ เพราะคำเบิกความของพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้ กฎหมายบังคับให้ต้องมีการจดบันทึกไว้เป็นพยานหลักฐานซึ่งจะสามารถรับฟังได้ในชั้นพิจารณา เมื่อมีการสืบประการ⁽⁷⁵⁾

⁷¹Delmar Karlen, Ibid, p.147

⁷²A.K.R. Kiralfy, op.cit.

⁷³David Barnard, Ibid.

ซึ่งอาจารย์สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ ได้ให้ข้อสังเกตว่าเกี่ยวกับความมุ่งหมายในประการหลังนี้ ของไทยเรายังไม่เคยพิจารณาถึง

⁷⁴James Vorenberg, op.cit, p.779.

⁷⁵อมร อินทรกำแหง, "การดำเนินคดีอาญาในสหรัฐอเมริกา" ตุลพาท, (2520), น.231

เช่น พยานคนนั้นไม่สามารถมาเบิกความในชั้นพิจารณาได้ และเพื่อประโยชน์ในเรื่องการปล่อย
 เช่น พยานคนนั้นไม่สามารถมาเบิกความในชั้นพิจารณาได้ และเพื่อประโยชน์ในเรื่องการปล่อย
 จำเลยชั่วคราว⁷⁶ ด้วย

สำหรับความมุ่งหมายของการได้สวนมูลฟ้องในประเทศไทยนั้น จากการ
 ศึกษาอธิบายทางตำรา และคำพิพากษาศาลฎีกา อาจสรุปได้เป็น 2 ประการใหญ่ ๆ คือ

(1) เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะ
 อย่างยิ่งจำเลยผู้ถูกฟ้องว่าเขาจะไม่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาและได้รับความเดือนร้อนยาก
 ลำบากในการตกอยู่ในฐานะจำเลยในคดีอาญา (เช่นต้องถูกขังอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของ
 ศาลหรือมีเจตนาที่ต้องหาทนายชั้น หรือบุคคลมาเป็นหลักประกันต่อศาลในการที่ศาลจะอนุญาตให้
 ปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณา ต้องมาศาลในทฤนต์ที่มีการพิจารณาคดีที่ตนถูกฟ้อง เป็นจำเลย
 ต้องเสื่อมเสียชื่อเสียง เป็นต้น) โดยปราศจากพยานหลักฐานเบื้องต้นที่เพียงพอ⁷⁷ ทั้งนี้

⁷⁶Ibid

⁷⁷หยุด แสงอุทัย, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศึกษาทางคำพิพากษาศาล
 ฎีกา (พระนคร: โรงพิมพ์แม่บ้านการเรือน, พ.ศ.2507), หน้า 93-94.

โกเมน กัทธิกรมย์, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา: วิธีพิจารณาชั้นศาลชั้นศาล,
 แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: มิตรนราการพิมพ์, 2531), หน้า 40.

คณิง ฉายชัย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า 67.

สัญญา ธรรมศักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาภาค 1
ถึงภาค 3 มาตรา 1-171, ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดยศาสตราจารย์ประภาศน์ อวยชัย
 (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่กรุงสยามการพิมพ์, พ.ศ.2529), หน้า 1044.

ประเทือง กิริติบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (กรุงเทพ-
 มหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 25020) หน้า 168-169.

คมกริช วัฒนเสถียร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (กรุงเทพมหานคร:
 โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, พ.ศ.2518), หน้า 244-246.

จรัญ ภักดีธนากุล, "ฎีกาวิเคราะห์" ตุลพาท, เล่มที่ 5 ปีที่ 32 (กันยายน-ตุลาคม,
 2528), หน้า 133.

เพราะอำนาจในการฟ้องและดำเนินคดีอาญาของราษฎรผู้เสียหายตามกฎหมายไทยนั้นกว้างมาก กล่าวคือ อาจเป็นโจทก์ฟ้องได้ทั้งในคดีความผิดต่อส่วนตัวและความผิดแผ่นดิน โดยไม่จำเป็นต้องจัดหาหลักประกันหรือค่าธรรมเนียม หรือวางเงินประกันเพื่อเป็นการป้องกันผู้บริสุทธิ์ไม่ให้ต้องถูกดำเนินคดีอาญาดัง เช่นที่กระทำกันในการฟ้องคดีอาญาโดยราษฎรของประเทศ อังกฤษ เยอรมัน และฝรั่งเศส เป็นต้น นอกจากนั้นคดีที่ราษฎรผู้เสียหายของไทยฟ้องนั้น อาจเป็นคดีที่ยังไม่เคยผ่านการสอบสวนมาก่อนเลย หรืออาจเป็นคดีที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องแล้วก็ได้ (78) เพราะฉะนั้นก่อนที่ผู้ใดจะตกมาเป็นจำเลยของศาล จึงต้องได้รับการกลั่นกรองจากพยานโจทก์ โดยการวินิจฉัยของศาลถึงมูลคดีเสียชั้นหนึ่งก่อน (79)

(2) เพื่อป้องกันมิให้คดีขึ้นไปสู่ศาลโดยไม่จำเป็น ทั้งนี้เพราะปัจจุบันปรากฏว่ามีการกระทำผิดอาญาในสังคมมากขึ้น มีคดีที่ขึ้นไปสู่การพิจารณาของศาลมากจนเป็นภาระหนักที่ศาลจะต้องพิจารณาพิพากษา การไต่สวนมูลฟ้องจึงมีส่วนช่วยป้องกันมิให้เกิดคดีขึ้นมาสู่การพิจารณาของศาลโดยไม่จำเป็น อันเป็นผลให้ศาลมีเวลาที่จะเร่งรัดพิจารณาพิพากษาคดีให้เสร็จเด็ดขาดไปโดยรวดเร็วอีกด้วย (80)

ส่วนวิธีการไต่สวนมูลฟ้องนั้น โดยหลักใหญ่แล้วเห็นว่าได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอังกฤษ แต่ในรายละเอียดนั้นได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามแต่สภาพการณ์ของบ้านเมืองตลอดมาตั้งที่ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป แต่อย่างไรก็ดีวิทยานิพนธ์นี้มีได้ทำการเปรียบเทียบในส่วนที่เป็นรายละเอียดเรื่องวิธีการไต่สวนมูลฟ้อง เนื่องจากวิธีการไต่สวนมูลฟ้องย่อมเป็นไปตามระบบการดำเนินคดีอาญาของแต่ละประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลแนวคิดเรื่องการไต่สวนมูลฟ้องของอังกฤษเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่เพราะเหตุที่เป็นประเทศซึ่งเน้นในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมาก

78 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 34

79 ค.พิพากษาฎีกา 477/2508

80 นก อินทรมพรรษ์, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ 3, หน่วยที่ 1-7
สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สมมิตร, 2528),
หน้า 475-476.

และถึระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐทำให้อิทธิการไต่สวนมูลฟ้องของสหรัฐอเมริกาแตกต่างไปจากของอังกฤษ แต่ในเรื่องของความมุ่งหมายหรือหลักใหญ่แล้วเป็นเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ ประเทศไทยเองก็เช่นกัน แม้จะมีการดำเนินคดีอาญาโดยราษฎรแต่ก็เฉพาะราษฎรผู้เสียหาย (Private prosecution) เท่านั้น มิใช่ราษฎรในความหมายของประชาชน (Popular Prosecution) ของอังกฤษ อีกทั้งยังมีการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐโดยให้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ควบคู่ไปกับการให้ราษฎรผู้เสียหายเป็นโจทก์อีกด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม้แต่กระบวนไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราษฎรผู้เสียหายเป็นโจทก์กับคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ก็มีความแตกต่างในรายละเอียดแล้ว เป็นต้น เพราะฉะนั้นในบทต่อไปนี้ ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์หลักกฎหมายเกี่ยวกับวิธีการไต่สวนมูลฟ้องของไทย และเฉพาะในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์เท่านั้น